

KOHTI TUTKIVAA AMMATTIKÄYTÄNTÖÄ
Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun
opinnäytetöitä varten

Diakonia-ammattikorkeakoulu

3. uud. laitos

Julkaisujen materiaalin jäljentäminen tai kopioiminen ilman Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjallista lupaa kielletään.

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
C Katsauksia ja aineistoja 9

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tekijät: Ritva Kuokkanen, Mervi Kivirinta, Jukka Määttänen ja Leena Ockenström

Taitto: Mervi Kivirinta

ISBN 952-5266-85-0

ISBN 952-5266-86-9 (PDF)

ISSN 1455-9935

Multiprint Oy
Helsinki, 2005

TIIVISTELMÄ

Ritva Kuokkanen, Mervi Kivirinta, Jukka Määttänen & Leena Ockenström. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 89 s. Liitteitä 2. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja 9. Helsinki 2005. ISBN 952-5266-85-0, ISBN 952-5266-86-9 (PDF), ISSN 1455-9935.

Julkaisussa käsitellään opinnäytetyöprosessiin liittyviä kysymyksiä. Opinnäytetyöprosessia tarkastellaan Diakin tutkimus- ja kehittämistoiminnan näkökulmista, joissa painottuvat mm. yhteisöllisyys, monialaisuus, hyvinvoinnin edistäminen, eettisyys ja tutkiva ammattikäytäntö. Tutkivan ammattikäytännön toteutumista tarkastellaan eri koulutusohjelmissa mm. eettisenä käytäntönä sekä informaatiolukutaitoa hyödyntävänä työtapana.

Opinnäyteprosessia käydään läpi vaiheittain ja esitellään erilaisia tapoja tuottaa opinnäyte. Diakin opinnäytteet voivat olla muodoltaan tutkimuksia, työelämäikäytäntöjä edistäviä kehittämishankkeita ja tuotteita tai tilaisuuksia. Erilaisista toteuttamistavoistaan huolimatta kaikki opinnäytetyöt pohjautuvat tutkimukselliseen tietoon ja niiden tavoitteena on kehittää opiskelijoiden ammatillista osaamista ja näkemystä.

Opas jakautuu rakenteellisesti kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään opinnäytetyöhön liittyviä yleisiä periaatteita ja opinnäytetyöprosessin eri vaiheita. Toinen osa sisältää kirjallisen työn ohjeistuksen, jonka mukaisesti opinnäytetyöt ja muut kirjalliset työt Diakissa laaditaan.

Asiasanat: opinnäytteet, ammattikorkeakoulut, ohjeet, tutkimusetiikka, informaatiolukutaito, lähdekritiikki

ABSTRACT

Ritva Kuokkanen, Mervi Kivirinta, Jukka Määttänen & Leena Ockenström. Towards Using Research in Professional Practices. A Guide Book for Theses in Diaconia Polytechnic. 89 pages, 2 appendices. Diaconia Polytechnic Publications C Reviews and Materials 9. Helsinki 2005. ISBN 952-5266-85-0, ISBN 952-5266-86-9 (PDF), ISSN 1455-9935.

The publication focuses on issues connected with the process of doing thesis. The process is observed from Diak's research and development activity point of view, which include community orientation, multiprofessionalism, promoting welfare, ethics and research in professional practices. The realization of research in professional practices is seen in various training programmes as ethical practices and making use of information literacy.

The process of doing thesis is described in stages and various ways of producing thesis are presented. Thesis papers in Diak can be in form of researches, development projects which develop practices in working life, products, or events. Despite of various ways of realization, all theses are based on research data and the purpose is to develop the students' professional skills and views.

The guide book is structurally divided in two parts. The first part establishes common principles in doing thesis as well as different stages of the process. The second part includes the guidelines for theses and other written works in Diak.

Keywords: Theses, Polytechnics, Guidelines, Research Ethics, Information Literacy, Source Criticism

ESIPUHE

Kädessäsi on opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Opas ohjaa sinua opiskelijana ja opinnäytetöiden ohjaajana kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Oppaan tarkoituksena on edistää omalta osaltaan opiskelijan kasvua opinnäytetyöprosessissa reflektiiviseksi tulevaisuuden työntekijäksi, joka on valmis joustavaan ja monipuoliseen dialogiin työyhteisössä ja joka pystyy problematisoimaan ja asettamaan kyseenalaiseksi erilaisia työelämän tilanteita ja käytänteitä.

Oppaan tarkoituksena on tukea sekä opiskelijan että opinnäytetyön ohjaajan työskentelyä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opasta kannattaa käyttää opintojen alusta asti, koska sitä sovelletaan myös opintoihin liittyvien kirjallisten töiden ohjeistona. Oppaan hyödyntäminen opiskelun eri vaiheissa edistää opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi tiedon hankkijaksi, prosessoijaksi ja hyödyntäjäksi käytännön työn ja oman ammatin kehittämisessä.

Diakin neljän koulutusohjelman lähtökohtana ovat ihmisten arkielämä ja erityisesti siihen nivoutuvat ammattikäytännöt. Opinnäytetyö pyrittään suuntaamaan ammattikäytäntöjen kehittämiseen ja opiskelijan tutkivan työotteen omaksumiseen. Näin opinnäytetyön aihe määräytyy paljolti sen perusteella, millaista ammatillista osaamista ja kelpoisuutta hän tavoittelee.

Oppaassa on pyritty esittämään opinnäytteestä ja opinnäytetyöprosessista sekä kaikille koulutusohjelmille yhteisiä että koulutusohjelmittain eriäviä näkökulmia. Oppaassa on myös ohjeet ammatillisten erikoistumisopintojen ja ylempien korkeakoulututkintojen tutkimus- ja kehittämistehtäviin. Oppaassa esitetään Diakin eri yksiköille yhteisiä käytän-

töjä, joita kuitenkin opinnäytetyön tekijä joutuu soveltamaan omasta näkökulmastaan käsin.

Oppaan kolmas uudistettu painos perustuu Raili Gothónin ja Marja Pesosen julkaisuun ”Tutkiva ammattikäytäntö” sekä Sakari Kainulaisen, Raili Gothónin ja Marja Pesosen julkaisuun ”Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten”.

Kiitämme kaikkia, jotka ovat osallistuneet oppaan laatimiseen kommentoimalla ja antamalla hyviä ehdotuksia tekoprosessin aikana.

Pieksämäellä 10.6.2005

Ritva Kuokkanen
Jukka Määttänen

Mervi Kivirinta
Leena Ockenström

SISÄLTÖ

OSA 1: OPINNÄYTETYÖPROSESSI DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUSSA 13

1 TUTKIVA AMMATTIKÄYTÄNTÖ 15

1.1 Mitä tutkiva ammattikäytäntö on	15
1.2 Tutkivan ammattikäytännön sisällölliset haasteet.....	16
1.2.1 Sosiaali-, terveys-, kasvat- ja diakonia-ala.....	17
1.2.2 Viittomakieliala	18
1.2.3 Viestintäala	20
1.3 Diakin tutkimus- ja kehittämisstrategian periaatteet.....	21
1.3.1 Yhteisö ja alueellinen yhteistyö kantavana teemana	22
1.3.2 Monialaisuus ja monikulttuurisuus työtapana	23
1.3.3 Hyvinvoinnin edistäminen tavoitteena	23
1.3.4 Terveysten edistäminen tavoitteena	24
1.3.5 Sosiaalieettisyys ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen periaatteina.....	25

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT DIAKISSA 26

2.1 Opinnäytetyön yleiset tavoitteet.....	26
2.1.1 Perustutkinto	27
2.1.2 Ammatilliset erikoistumisopinnot.....	28
2.1.3 Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	29
2.2 Tutkivan ammattikäytännön etiikka.....	30
2.2.1 Eettisiä näkökulmia.....	30
2.2.2 Eettinen ote tutkimuskohteeseen ja -yhteisöön.....	32
2.3 Kriittisyys ja kriittinen toiminta osana tutkivaa ammattikäytäntöä	33
2.4 Opinnäytetyön toteutusvaihtoehtoja	35
2.4.1 Kehittämishanke	36
2.4.2 Produktiot ja tuotekehittely.....	37
2.4.3 Empiirinen tutkimus	39

3 TUTKIMINEN JA KEHITTÄMINEN PROSESSINA	40
3.1 Tutkimus- ja kehittämisprosessin yleiskuvaus.....	40
3.2 Tiedonhankinta.....	41
3.2.1 Informaatiolukutaito ja kirjaston käyttö	41
3.2.2 Diakin kirjasto- ja tietopalvelut	43
3.2.3 Tietokannat ja niiden käyttö	44
3.2.4 Tiedonhankinta opinnäytetyöprosessissa.....	45
3.3 Yhteistyö ja ohjaus opinnäytetyöprosessissa	46
4 PROSESSIN ETENEMINEN DIAKISSA	49
4.1 Ideointi	49
4.2 Aiheen rajaaminen ja opinnäytetyön suunnitelma	51
4.2.1 Aiheen rajaaminen ja suunnitelman merkitys.....	51
4.2.2. Hankesuunnitelma	52
4.2.3 Tutkimussuunnitelma.....	53
4.2.4 Sopimus opinnäytetyöprosessista.....	54
4.2.5 Hankkeistettu opinnäytetyö	55
4.3 Opinnäytetyön käytännön toteutus.....	55
4.4 Tulokset ja johtopäätökset.....	56
4.5 Julkistaminen.....	57
4.5.1 Raportin kirjoittaminen.....	57
4.5.2 Esitarkastus ja valmiin opinnäytetyön luovuttaminen.....	58
4.5.3 Opinnäytetyön julkistamistilaisuus.....	60
4.5.4 Kypsyysnäyte.....	61
4.6 Arviointi	61
4.6.1 Opinnäytetyön prosessin ja tuotoksen arviointi.....	61
4.6.2. Opinnäytetyön ja kehittämistehtävien kokonaisarviointi ..	62
4.6.3 Opponointi	69
LÄHTEET	71

OSA 2: OHJE DIAKIN KIRJALLISIIN TÖIHIN	73
1 ULKOASU JA KIELI.....	75
1.1 Tekstin asettelu.....	75
1.2 Sivunumerointi	75
1.3 Nimiölehti	76
2 TIIVISTELMÄ	77
3 SISÄLLYSLUETTELO.....	79
4 RAKENNE	80
4.1 Johdanto	80
4.2 Käsittelyosa	81
4.3 Pohdinta ja johtopäätökset	82
4.4 Taulukot, kuviot ja kuvat	82
5 LÄHTEIDEN MERKITSEMINEN.....	83
5.1 Lähdeviitteet tekstissä	83
5.2 Lähdeluettelo.....	85
6 LIITTEIDEN LISÄÄMINEN	89
LIITE 1: ASIAKIRJOJEN VAKIOASETTELU	91
LIITE 2: Lupa opinnäytetyön kirjallisen raportin julkaisemiseen ja jakamiseen.....	93

OSA 1: Opinnäytetyöprosessi Diakonia-ammattikorkeakoulussa

1 TUTKIVA AMMATTIKÄYTÄNTÖ

1.1 Mitä tutkiva ammattikäytäntö on

Opiskelijan ohjaaminen kohti tutkivaa ammattikäytäntöä on keskeistä ammattikorkeakouluopiskelussa. Tutkiva ammattikäytäntö on toimintamalli, jossa työntekijä tietoisesti pohtii toimintansa perusteita, laatua ja tulosta ja kehittää aktiivisesti työtään sekä työ- ja elinympäristöään. Opiskelijasta kehittyy asiantuntija, joka kykenee tunnistamaan, rajamaan ja uudelleen määrittelemään ongelmia, arvioimaan ja kriittisesti analysoimaan tilanteita, omaa työskentelyään sekä tekemään toteuttamiskelpoisia ratkaisuja.

Ammattikorkeakoulussa opiskelijan tutkimusvalmiudet kehittyvät kyselevän, pohdiskelevan ja tiedostavan työelämälähtöisen opiskelun avulla. Tutkivassa ammattikäytännössä hyödynnetään oman alan tutkimustietoa kriittisesti. Opiskeluun liittyvät kehittämishankkeet tuottavat tietoa niin käytännön työhön kuin oppimisprosessiin. Kehittämishankkeissa opiskelija toimii uuden tiedon tuottajana keräämällä ja analysoimalla aineistoja.

Tutkiva ammattikäytäntö näkyy:

- yhteistoimintana työelämän, tutkimusympäristön edustajien, opettajien ja toisten opiskelijoiden kanssa
- kykynä perustella ja arvioida kriittisesti omia ratkaisuja
- kykynä löytää luovia ratkaisuja
- kykynä välittää ja julkaista tietoa
- kykynä kehittää ja uudelleen arvioida käytäntöjä.

Tutkiva ammattikäytäntö ilmenee tutkimus- ja kehittämistoimintana, jolla tarkoitetaan systemaattista toimintaa käytettävissä olevan tiedon lisäämiseksi ja tämän tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa painottuvat soveltava tutkimus, kehitystyö ja palvelutoiminta.

Soveltavalla tutkimuksella tarkoitetaan perustutkimuksen tuloksille rakentuvaa uuden tiedon tuottamista käytännöstä ja työelämästä nouseisiin tutkimusongelmiin. Soveltava tutkimus on ammattikorkeakoulutyöskentelyssä keskeistä.

Kehitystyö on toimintaa, jonka tavoitteena on tutkimustulosten avulla saavuttaa uusia ja parannettuja tuotteita, tuotantovälineitä tai työmenetelmiä ja palveluja. Erilaisilla kehittämishankkeilla muutetaan työelämän käytäntöjä aiempaa tarkoituksenmukaisemmiksi ja laadukkaammiksi.

Palvelutoiminta on työ- ja elinkeinoelämän sekä yhteisöjen tilaamaa koulutuksen, tutkimusten ja palvelujen asiakaslähtöistä tuottamista, josta esimerkkeinä ovat asiantuntijakonsultaatiot sekä tutkimus- ja kehittämispalvelut.

1.2 Tutkivan ammattikäytännön sisällölliset haasteet

Työelämän haasteet vaativat tutkivan ammattikäytännön osaajia kehittämään työelämää. Osaamista harjoitellaan mm. opinnäytetyötä teke-mällä.

1.2.1 Sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja diakonia-ala

Palvelurakenteet muuttuvat, avohuoltopainotteiset työ- ja toimintatavat kehittyvät, asiakasryhmien ongelmat vaikeutuvat ja asiakasmäärät kasvavat. Yksityinen palvelutuotanto ja yrittäjyys lisääntyvät sosiaali- ja terveysalalla. Muutosten hallinta edellyttää kokeiluja ja tutkimuksia.

Alueellisten kartoitusten tehtävänä on tuottaa tietoa siitä, vastaavatko palvelut ja toiminta asukkaiden tarpeita. Diakin opiskelijoiden tekemiä yhteisökartoituksia voidaan hyödyntää esim. alueellisissa hyvinvointia lisäävissä suunnitelmissa ja hyvinvointihankkeiden toteuttamisessa.

Uusi teknologia ja kehittynyt tietotekniikka vaikuttavat monin tavoin palvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, toimintojen johtamiseen sekä tietosuojaan. Kansalaisten verkkopalvelut lisääntyvät, ja teknologiset ratkaisut voivat tukea itsenäistä selviytymistä.

Asiakaskunnan muutokset heijastuvat työntekijöiden jaksamiseen, työturvallisuuteen ja työssä kohdattavaan väkivaltaan. Toimijoiden työnjako, yhteistyö ja johtaminen ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Tarvitaan työntekijöiden jaksamiseen liittyviä kartoituksia ja uusia toimintamalleja.

Muuttuva diakonia- ja nuorisotyö vaativat kokeiluja ja kartoituksia. Seurakuntien toimintaa on ankkuroitava paikallisyhteisöihin yhteisvastuun lisäämiseksi. On kehitettävä uusia malleja, jotka aktivoivat kansalaisia yhteiskunnalliseen keskusteluun kansalaisen oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuusta sekä syrjäytymisen ehkäisystä.

Seurakuntien opetus-, kasvatus- ja viestintätoiminnassa hyödynnetään entistä enemmän verkkopalveluja. Tutkimusta tarvitaan siihen, miten tietoyhteiskunnassa seurakunnan jäsenet voisivat kristinuskon arvo-

maailmasta käsin paremmin hallita ja jäsentää viestintäkanavista tulvivaa informaatiota.

Seurakunnilta edellytetään erilaisten foorumien luomista uskontojen ja kulttuurien kohtaamiselle. Kansainvälisen diakonian haasteet maailman oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon puolesta edellyttävät jatkuvasti kehitettäviä toimintamalleja ja tietoisuutta maailman köyhimpien ja syrjäytyneimpien ihmisten elämäntilanteesta ja vaikuttamisen kanavista.

Kirkon tehtävänä on tukea ihmisiä eettisten ratkaisujen tekemisessä sekä spiritualiteetin ja kristillisen elämäntavan toteuttamisessa. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa tarvitaan etsittäessä uusia toimintamalleja, joiden avulla seurakuntalaiset voivat liittyä kristilliseen seurakuntaan ja etsiä oman elämänsä mielekkyyttä. Kirkon virkojen kehittämiseen liittyvään diakonaattikeskusteluun osallistuminen kuuluu myös työntekijöitä kouluttaville ja uusille työntekijöille.

1.2.2 Viittomakieliala

Kuurojen kulttuurin ja viittomakielen tutkimus on Suomessa vielä nuorta, joten tutkimusta viittomakielentulkkauksesta ja tulkin toimintamalleista tarvitaan. Yhteistyö Turun yliopiston ja Kuurojen Liiton sekä muiden alan järjestöjen kanssa mahdollistaa palvelujen tarpeen kartoituksia, kokeilujen arviointitutkimuksia ja erilaisten opetusmateriaalien tuottamista.

Viittomakielentulkin asiakaskunnan tulkkipalvelutoiveet vaihtelevat kansainvälisiä tehtäviä hoitavien henkilöiden monikielisestä tulkkauksesta lasten TV-ohjelmien tulkkaukseen. Teknologian ja lääketieteellisen tutkimuksen eteneminen vaikuttaa viittomakieltä käyttävien asiakkaiden arkeen. Tulkkipalvelun käyttäjän tarpeet voivat vaihdella eri

elämänvaiheissa tai -tilanteissa viittomakielen ja viitotun suomen, kirjoitustulkkauksen tai muun kommunikaatiomenetelmän välillä. Tulkkipalvelun pätevä tarjonta vaatii jatkuvaa kehityksen seurantaan ja vaikutusten huomioon ottamista ammattikäytännöissä.

Viittomakielentulkki-ammattikunta elää voimakkaassa kasvu- ja kehitysprosessissa. Tulkkauksen laatua ja asiakaspalvelua pohditaan jatkuvasti sekä työkentällä että koulutusohjelmien sisältöjä kehitettäessä. On haaste löytää muoto ajassa liikkuville, vielä tunnistamattomille alan kysymyksille ja jäsentää ammatillinen kasvu osaksi ammatti-identiteettiä.

Viittomakielialan osuuskunta Via on rohkeasti lähtenyt viemään usein yksinäistä ja itsenäistä työtä tekeviä tulkkereita yrittäjyyteen. Yritystoiminnan tutkimuksellinen tukeminen on tärkeää suunnittelu-, toteutus- ja palautevaiheessa.

Viittomakielen tallentaminen, käsittely ja julkistaminen sekä tulkkipalvelun saattaminen kaikkien ulottuville vaativat laadukasta audiovisuaalista osaamista, tietotekniikkaa ja niiden taitajia. Rakenteeltaan mielekkäästi jäsentyvän ja etenevän kieli-, kulttuuri- ja tulkkauksmateriaalin valmistus koulutus- ja asiakaskentän käyttöön on jatkuva tutkimuksellinen haaste.

Viittomakieleen ja kuulemiseen liittyvät asiat ovat globaaleja, samoin viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen kysymykset. Jatkuva yhteys eri maiden välillä niin tiedon kokoamisessa, vertailussa, levittämisessä kuin vaihdossakin vaatii kieli- ja kulttuuritaidon lisäämistä ja kehittämistä.

Viittomakielentulkin kieli- ja tulkkauksmateriaalin evaluointi on tutkimuksellisesti suuri ja kiinnostava kohde. Arvioinnin kriteerien muistiin mer-

kitseminen ja auki kirjoittaminen sekä järjestäminen testi- ja taitomittarituotteiksi on iso haaste.

1.2.3 Viestintäala

Viestinnän merkitys yhteiskunnassa on muodostunut entistä keskeisemmäksi ja monimuotoisemmaksi, ja media-ala on merkittävä työllistäjä, joka tarvitsee koulutettua työvoimaa. Perinteisissä viestinnän työpaikoissa työskentelevät voivat toimia hyvin erikoistuneissa tehtävissä. Alalla toimii kuitenkin paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, jotka vaativat työntekijöiltään moniosaamista. Useissa viestintäalan ammateissa korostuukin nykyisin monimediaisuus: työntekijän on hallittava työssään useita välineitä ja niiden ilmaisukieltä.

Teknisen kehityksen ohella viestintäalalla korostuu myös sisällöntuotannon tarve. Puhtaasti kaupallisten ja viihteellisten sisältöjen rinnalla korostuvat koulutukselliset, kasvatukselliset, eettiset ja sosiaalisesti merkittävät sisällöt. Viestinnän taidot ovat keskeinen osa kansalaistaitoja, jotka osaltaan ehkäisevät syrjäytymistä. Medialukutaidon, mediaetiikan ja mediakritiikin merkitys kasvaa sekä viestintäalan ammattilaisten omissa ammattikäytännöissä että kaikki ikäryhmät kattavassa kansalaiskasvatuksessa.

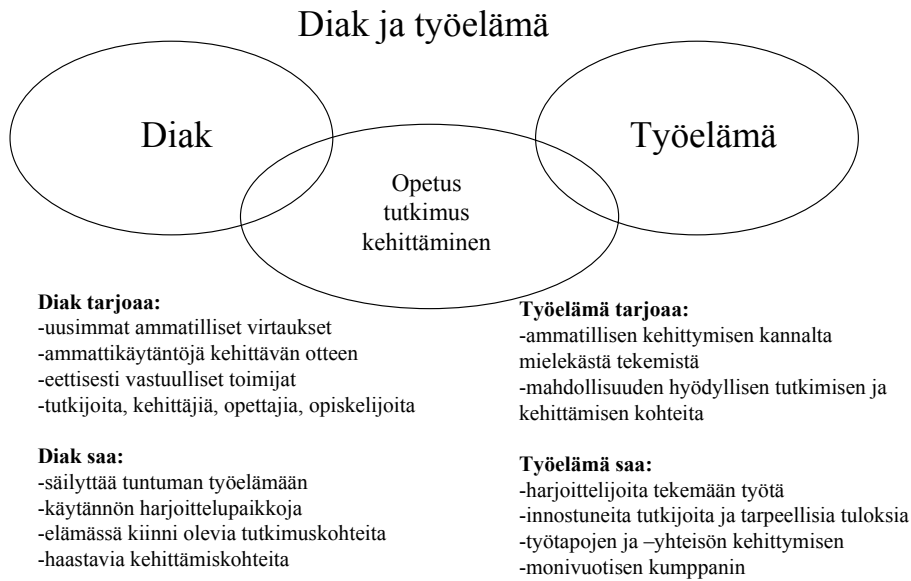
Viestintäalan koulutus joutuu vastaamaan moniin haasteisiin. Joustavuus sekä valmiudet ja motivaatio jatkuvaan oppimiseen sekä kriittisiin ja luoviin ammattikäytäntöihin ovat sen kulmakiviä.

1.3 Diakin tutkimus- ja kehittämisstrategian periaatteet

Ammattikorkeakoulujen kolmeksi perustehtäväksi on määritelty opetus, tutkimus ja aluekehitystyö. Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteena on osallistua työelämän ja yhteiskunnan kehittämiseen. Työelämää kehitetään sekä hankkeiden kautta että opetuksen avulla. Opinnäytetyöt ovat olennainen ja kiinteä osa ammattikorkeakouluopiskelijan opintoja. Opinnäytetyötä ohjaavat ensisijaisesti käytännöt, joihin haetaan ratkaisuja ja laajennuksia teoriasta (Kainulainen 2004, 73). Diak pyrkii antamaan opiskelijalle sellaisen koulutuksen, jossa hän omaksuu tutkivan ammattikäytännön ja toiminnan teoreettisen tarkastelun perustaidot.

Opinnäytetyöt ovat osa Diakin eri opetusyksiköissä ja erillisessä tutkimus- ja kehittämisyksikössä tapahtuvaa tutkimustoimintaa. Yhä useammin tämä toiminta toteutetaan hankkeiden muodossa. ”Hanketoiminta muodostaa käytännön linkin opetuksen ja työelämän välille ja on keskeisin väline Diakin aluekehitystyössä” (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2004, 4). On tärkeää, että opiskelijat ovat mukana näissä hankkeissa, ja että hankkeista syntyy opinnäytetöitä. Opiskelija saa näin merkittävää kokemusta kehittämistyöstä, samalla kun useita pienimuotoisia hankkeita yhdistämällä Diak saa vaikuttavia ja myös ulospäin näkyviä tuotoksia. Hanketoiminnan oikeutus nousee näin sen lopputuloksista, vaikutuksista ja näiden implementaatiosta käytäntöön (Kainulainen 2004, 73).

Opinnäytteet ovat yksi tärkeä osa Diakin ja työelämän välistä vuorovaikutusta. Parhaimmillaan tässä vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet saavat uusia ajatuksia ja konkreettista hyötyä omalle toiminnalleen. Hyödyt eivät kuitenkaan tule ilmaiseksi, ilman panostusta ja sitoutumista. Kuvioon 1 on koottu joitain työelämän ja Diakin panoksia ja tuotoksia tässä yhteistyössä.

KUVIO 1. Diakonia-ammattikorkeakoulun ja työelämän välisen yhteistyön panokset ja tuotokset.

1.3.1 Yhteisö ja alueellinen yhteistyö kantavana teemana

Diakin opetus- ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan kantavana teemana on yhteisöllisyyden tukeminen. Diakin toiminnassa kunnioitetaan kunkin alueen omia kehittämistavoitteita riippumatta siitä, onko kyse paikallisista vai globaaleista kehittämishankkeista. Myös opinnäytetöiden toivotaan tukevan Diakin omaksumaa yhteisöllistä näkemystä; tutkitaan ja kehitetään niitä toimia, jotka lisäävät yhteisöjen elinvoimaisuutta.

1.3.2 Monialaisuus ja monikulttuurisuus työtapana

Diak tutkii ja kehittää niitä työaloja, joihin se opiskelijoitaan kouluttaa. Näin työelämän, -yhteisön ja -toimintojen tutkimuksen tavoitteena on työn uudelleen hahmottaminen, muutostoimet ja palvelujen kehittäminen. Toiminta tähtää paitsi tiedon keräämiseen ja tuottamiseen myös tiedon vaikuttavuuteen työelämässä.

Monialaisen kehittämistyön kohteena ovat myös kolmas sektori sekä uudet työtehtävät. Hyvinvointipalvelujen tuottaminen on yhteistoimintaa, johon osallistuvat palvelujen vastaanottajat ja heidän läheisensä, viranomaiset, yrittäjät, vapaaehtoistyöntekijät, yhteisöt ja erilaiset yhdistykset. Diakin toiminnalle on tyypillistä uudenlaisen toimintakulttuurin sekä verkostoituvan työtavan kehittäminen, tutkiminen ja arvioiminen. Diakin päämääränä on toimia siltana ja yhteistyömahdolluuksien lisääjänä eri toimijoiden kesken.

Diak tukee tutkimustoiminnallaan palvelujen tuottamista myös kansainvälisissä ja ekumeenisissa asioissa, uskontojen välisessä keskustelussa ja vähemmistö- sekä monikulttuurisissa kysymyksissä. Tutkivaa ammattikäytäntöä toteutetaan eri kulttuurien kohtaamisessa, monikulttuuristen opiskelijaryhmien opettamisessa sekä vähemmistökulttuurien ja valtakulttuurien kotimaisissa ja kansainvälisissä verkostoissa.

1.3.3 Hyvinvoinnin edistäminen tavoitteena

Diakin tehtävänä on kehittää ihmisten ja yhteisöjen tukemiseen liittyviä toimintoja sekä yhteiskunnan että kirkon kentässä. Uusien toimintamuotojen arvioimisessa ja kehittämisessä työskennellään sekä hyvinvointipalvelujen käyttäjien että vaikuttajien kanssa. Tavoitteena on syrjäytymistä ehkäisevien toimintamallien kehittäminen.

Hyvinvoinnin edistämisessä tavoitteena on yksilöiden ja yhteisöjen omien voimavarojen käyttöönottoaminen ja osallisuuden lisääminen. Diakin päämääränä on kehittää keinoja, joilla voidaan purkaa ihmisyyttä halventavia tai rikkovia rakenteita, sekä luoda uusia rakenteita ja toimintamalleja, jotka tukevat yhteisöjen hyvinvointia, tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Painopisteenä on myös yksittäisen ihmisen kohtaaminen ja auttaminen.

1.3.4 Terveyden edistäminen tavoitteena

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy ovat ratkaisevasti vaikuttaneet suomalaisen väestön terveyden parantumiseen. Diakin tehtävänä on edelleen kehittää toimintoja, jotka tukevat yksilöitä, perheitä, erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä tunnistamaan ja määrittämään terveystarpeitaan sekä saavuttamaan ja ylläpitämään terveyttään muuttuvissa olosuhteissa ja eri toimintaympäristöissä. Uusien toimintamuotojen arvioimisessa ja kehittämisessä korostetaan terveydenhuollon ja yhteiskunnan kaikkien sektoreiden merkitystä ja yhteistyötä terveyden tuottajina ja ylläpitäjinä. Tavoitteena on terveyttä edistävien, ylläpitävien sekä sairauksia ehkäisevien, parantavien ja kuntouttavien toimintamallien kehittäminen.

Diakin päämääränä on terveyden tasa-arvon lisääminen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentäminen. Uusia toimintamalleja kehitettäessä korostetaan asiakkaan etujen ja voimavarojen tukemista sekä ihmisen kohtaamista elämän eri kriiseissä ja kuoleman kohdatessa.

1.3.5 Sosiaalieettisyys ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen periaatteina

Diak korostaa valmiuksia keskustella ja tutkia arvojen, asenteiden, eettisten kysymysten ja uskonnon vaikutuksia ongelmien hahmottamisessa, päätöksenteossa sekä käytännön työtoiminnoissa. Diakissa osa kehittämistyöstä suuntautuu eettisten ristiriitojen ja ongelmien esille nostamiseen ja analysoimiseen sekä ammatillisen arvopohjan hahmottamiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen voidaan jakaa paikalliseen, alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen vaikuttamiseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan näkökulmasta vaikuttaminen on aktiivista osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun, yksilöjen ja yhteisöjen voimavarojen aktivoimista sekä toimintaa oman ja läheisten hyvinvoinnin parantamiseksi. Diak nostaa rohkeasti tutkimusten paljastamia ongelmia yleiseen keskusteluun ja huolehtii uusien kehitettyjen toimintamallien tarkoituksenmukaisesta levittämisestä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT DIAKISSA

2.1 Opinnäytetyön yleiset tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvissä käytännön asiantuntijatehtävissä (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/1995 § 7 mom 5).

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö osoittaa ulkopuolisille, lähinnä työelämän edustajille, että tekijällä on tietyt tiedot ja taidot. Tason saavuttaminen ei tapahdu nopeasti, vaan osaaminen kehittyy suhteellisen hitaasti, prosessina. Opinnäytetyöprosessin tavoitteena on

- tukea tutkivan työotteen kehittymistä
- perehdyttää opiskelija tutkimukselliseen ajatteluun ja argumentoinnin periaatteisiin
- vahvistaa opiskelijan tutkimus- ja kehittämistaitoja, kehittämissankkeiden ja produktioiden hallintaa sekä taitoja tehdä erilaisia tuotteita ja aineistoja (esim. opetuspaketteja ja palveluoppaita) sekä
- tuottaa tutkimuksellista tietoa, uusia käytäntöjä, toimintamalleja ja tuotteita.

Diakissa opinnäytetyön periaatteita ovat:

- Opinnäytetyö on työelämälähtöinen.
- Opinnäytetyön lähtökohdat ovat konkreettisia mahdollisen tilaajan ja opiskelijan kannalta.
- Työ on ensisijaisesti integroitu projekteihin ja työharjoitteluun.
- Opinnäytetyö on olennainen osa ammatillisen tiedon ja taidon muodostumista.

- Opinnäytetyö on mahdollinen väylä työllistymiseen.
- Opinnäytetyö on pitkäkestoinen, luova prosessi, johon pohjaa ovat luoneet keskustelut tuutoriopettajan kanssa.

2.1.1 Perustutkinto

Opinnäytetyön laajuus on ajallisesti sosiaalialan ja hoitotyön koulutusohjelmissa 15 opintopistettä ja viestinnän ja viittomakielentulkin koulutusohjelmissa 23 opintopistettä. Opintoihin sisältyy itsenäistä työskentelyä, ohjausta ja seminaareja. Opinnäytetyön pituus tekstinä määräytyy työn luonteen mukaan. Tekstin tulee olla kuitenkin niin pitkä, että siinä kyetään riittävästi taustoittamaan teoreettisesti, kuvaamaan käytännössä sekä analysoimaan ja erittelemään opinnäytetyön kohdetta.

Kaksoispätevyyteen (yhteiskunnallinen ja kirkollinen kelpoisuus) tähtäävän opinnäytetyön tulee olla nivellettävissä kummankin tutkinnon tavoitteisiin. Kirkon virkakelpoisuuksiin tähtäävässä koulutuksessa otetaan huomioon piispainkokouksen päätös, jonka mukaan opinnäytetyön tulee liittyä kirkon työhön. Kirkon työntekijän pätevyyden saavuttamiseksi opinnäytetyön tulee osoittaa ja kuvastaa näitä pätevyysvaatimuksia. Samalla työn tulee kuitenkin olla sovellettavissa myös terveys- tai sosiaalialan työhön.

Kirkon työntekijän pätevyyden saavuttamiseksi opinnäytetyön tulee täyttää yleisten kriteerien lisäksi jokin seuraavista vaatimuksista:

- Se on teemaltaan kirkon diakonia- tai nuorisotyötä kehittävä.
- Työssä pohditaan tulosten soveltamismahdollisuuksia kirkon työssä.
- Työssä on erillinen luku, jossa tutkimuksen teemaa ja tuloksia reflektoidaan teologisesti.

- Teologinen reflektio läpäisee koko työn.

Vastaavalla tavalla opiskelijan suuntautuminen terveyst- ja sosiaaalialalle tai viittomakielentulkiksi tai viestintäalalle edellyttää opinnäytetyötä, joka varmistaa alan ammattitaidon syventymisen. Tätä käytäntöä tukee myös opinnäytetöiden niveltäminen ammattiopintoihin ja harjoitteluihin.

Terveystenhoitotyön suuntautumisvaihtoehdossa tehdään kaksivaiheinen opinnäytetyö, jonka aihe liittyy terveystenhoitotyön ammattiopintoihin. Ensimmäisen vaiheen opinnäytetyö (15 op) tehdään koulutuksen ensimmäisen 210 op:n aikana sairaanhoitajan tutkintoon. Toisessa vaiheessa (5 op) terveystenhoitotyön ammattiopinnoissa toteutettavassa opinnäytetyössä syvennetään terveystenhoitotyön ammatillista osaamista sairaanhoitajan tutkintoon liittyvästä opinnäytetyöstä.

Toisen vaiheen työssä tulee näkyä selkeästi terveystden edistämisen näkökulma. Siinä voidaan syventää tai laajentaa sairaanhoitajakoulutukseen tehtyä opinnäytetyötä. Se voi olla aikaisempaan opinnäytetyöhön liittyvä tuotos, artikkeli tai sen pohjalta järjestetty tapahtuma. Se voi olla myös erillinen työelämälähtöinen kehittämishanke.

2.1.2 Ammatilliset erikoistumisopinnot

Ammatillisissa erikoistumisopinnoissa opiskelijat eivät tee varsinaista opinnäytetyötä vaan kehittämistehtävän, joka on opiskelijan suunnittelema, omaan työhön tai työyhteisöön liittyvä pitkäkestoinen oppimisprosessi. Sen tavoite on ensisijaisesti ammattikäytännön kehittämisprosessin reflektiivinen kuvaus. Kehittämishanke sitoo yhteen erikoistumisopintojen eri opiskelujaksot.

Ammatillisten erikoistumisopintojen kehittämistehtävän tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

- Tehtävä on opiskelijan oman työn tai työyhteisön kehittämistä.
- Tehtävä kestää koko koulutuksen ajan (suunnittelu-, kartoitus-, toteutus-, julkistamis- ja arviointivaiheineen).
- Tehtävälle asetetaan tavoitteet, joiden pohjalta sen etenemistä ja lopputulosta arvioidaan.
- Pääpaino on etäopiskelujaksojen aikana tehtävällä työllä.

Erikoistumisopintojen oppimistehtävät pyritään sitomaan kunkin kehittämishankkeen etenemiseen: vaihe vaiheelta oppimistehtävät tuottavat aineistoa hankkeeseen. Lähiopiskelujaksojen aikana opiskelija saa myös vertaisarviointia toisilta opiskelijoilta sekä palautetta tuutoreilta ja kouluttajilta. Kehittämishankkeen tulokset julkistetaan kurssilaisen valitsemalla tavalla esimerkiksi omassa työyhteisössä tai yhteistyöverkostossa vaikkapa median, tietoverkkojen tai koulutustilaisuuden avulla.

2.1.3 Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäyte on työelämän tutkimus- ja kehittämistyö. Opinnäytetyö painottuu uusien ammatillisten toimintatapojen- ja mallien, työmenetelmien ja palvelutuotteiden kehittämiseen ja arviointiin. Opinnäytetyöprosessissa hyödynnetään ammatillista kokemustietoa ja aikaisemman tutkimus- ja kehittämistyön menetelmiä ja tuloksia (Hyväri ja Karjalainen 2005, 131). Tavoitteena on tuottaa ja käyttää uutta tietoa työelämän kehittämishankkeissa, projekteissa sekä palvelujen ja ammatillisten toimintojen suunnittelu- ja tuoteistamistyössä. (Kallioinen 2004, 100, Saarela, Asikainen, Hautanen ja Kemiläinen 2004, 115). Asiantuntijatiedon jakaminen ja uuden tietämyksen siirtäminen osaksi työyhteisöjen ja ammatillisten verkostojen

toimintaa on keskeinen osa opinnäytetyöskentelyä (Rissanen 2004, 200-201).

Tutkimus- ja kehittämistyön tavoitteena on, että opiskelija:

- osaa kehittää ammattialaansa keräämällä ja analysoimalla ajan-kohtaista ammatillista ja tieteellistä keskustelua
- saa valmiuksia suunnitella ja toteuttaa tutkimus- ja kehittämissankkeita, projekteja, arviointitutkimuksia sekä palvelutuotteiden kehittämistoimintoja yhteistyössä oman alansa asiantuntijoiden kanssa
- osaa analysoida ja ratkaista työelämän käytäntöjä koskevia kysymyksiä perustutkimuksen ja uusimman tutkimustiedon avulla
- osaa muokata tutkimustuloksiaan käytännön sovellutuksiksi ja jakaa tietoa muiden ammatillisten asiantuntijoiden käyttöön.

2.2 Tutkivan ammattikäytännön etiikka

2.2.1 Eettisiä näkökulmia

”Tutkivan ammattikäytännön etiikka edellyttää, että opinnäytetöiden tulee olla tavoitteiltaan moraalisesti oikein, tulosten tieteellisesti totta ja seurausten käytäntöä hyödyntäviä” (Kainulainen 2004, 74).

Tieteen ja tutkivan ammattikäytännön etiikka on laaja ja haasteellinen alue. Opinnäytetyön eettisten ratkaisujen tavoitteena on ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuuden korostaminen. Eettisyys näkyy myös kriittisenä asenteena vallitsevia käytäntöjä ja tarjottuja tietoja kohtaan. Rakentava kriittisyys luo pohjan mahdollisimman hyvien ammattikäytäntöjen kehittämiselle ja niiden jatkuvalle arvioinnille. Eettisiä näkökulmia painotetaan Diakissa taval-

lista enemmän ammattikorkeakoulun arvopohjan ja koulutusohjelmien luonteen vuoksi.

Opinnäytetyön eettisyys merkitsee sitä tapaa, jolla opiskelija ja ohjaaja suhtautuvat työhönsä, ongelmiin ja niihin henkilöihin, joiden kanssa ja joiden elämäntilanteesta tutkimusta tehdään. Eettinen asenne näkyy siinä, miten työn aihe valitaan, miten prosessista ja tuloksista puhutaan ja miten tuloksia sovelletaan. Eettisten kysymyksenasettelujen tulee näkyä läpi koko opinnäyteprosessin. Aiheen ja metodien valinta, työskentely, julkaiseminen ja soveltaminen sisältävät kaikki eettisiä valintoja. Tutkimukselta edellytetään rehellisyyttä ja läpinäkyvyyttä.

Yleiset rehellisyyden periaatteet soveltuvat aineiston kokoamiseen ja työstämiseen sekä menetelmiin ja lähteiden käyttöön. Opinnäytetöissä tehdään aina rajoituksia, ja niiden selkeä ilmoittaminen on edellytys eettisesti korkeatasoiselle työskentelylle. Töiden tuloksia voidaan tarkastella sen mukaan, kuinka tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti eri näkökulmia on käsitelty. Tutkijan moraalisiin velvollisuuksiin kuuluu myös lähdekritiikki: tiedon luotettavuus, soveltuvuus ja taustalla olevat motiivit tulee tarkistaa.

Opinnäytetyön tekijän etiikka näkyy myös sopimusten noudattamisessa esimerkiksi aikataulujen ja tutkimuksen sovittujen sisältöalueiden osalta. Mikäli tilaustutkimuksissa tulee eturistiriitoja, on tärkeää muistaa, että rehellisyys ja tulosten pohjalta nousevat argumentit painavat enemmän kuin minkään tahon hyöty tai odotukset tulosten suhteen.

2.2.2 Eettinen ote tutkimuskohteeseen ja -yhteisöön

Opinnäytetyöhön tietojaan antavien henkilöiden tulee antaa lupa tutkimuksen tekemiseen. Tämä edellyttää sitä, että heitä informoidaan työstä ja sen tavoitteista. Samalla työn tekijä sitoutuu aineistonsa käytössä ja säilyttämisessä siihen, ettei materiaali joudu muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen.

Opinnäytetyön toteutuessa yhteisössä ja laitoksessa, jotka edellyttävät erillistä lupaa, tulee luvan anomisesta sopia myös ohjaavan opettajan kanssa (ks. myös luku 4.3). Opinnäytetyön tekijän tulee selvittää ennen luvan anomista myös ko. työyhteisön anomiskäytäntö. Terveys- ja sosiaalialalla useissa yksiköissä on oma eettinen toimikunta, jonka tehtäviin lupakäsittelyt kuuluvat (Henkilötietolaki 523/1999). Joissakin yksiköissä luvan antaja on kyseisen yksikön tai yhteisön johtaja. Jos tutkimus- ja kehittämistoiminnassa on kyse toimeksiannosta tai tilaustutkimuksesta, on toimintayhteisöllä tai muulla toimeksiantajalla konkreettisia tarpeita kehittäytyön suhteen. Tällöin luvat kuuluvat osana sopimukseen. Sopimusmalli on luvussa 4.2.4. Samalla neuvotellaan myös työn julkisuudesta.

Opinnäytetyössä mukana olevilla henkilöillä on oikeus halutessaan lukea antamiensa tietojen pohjalta tehtyjä, omaa asiaansa käsitteleviä tekstejä. Heidän kommenttinsa ja arviointinsa otetaan huomioon arvioinnissa ja pohdintaluvussa, mikäli asiasta on sovittu. Tietosuojasta pidetään huoli siten, että yksittäisiä henkilöitä (tai työyhteisöjä) ei voi tunnistaa ja että raportissa asiat kirjoitetaan siinä muodossa kuin tutkimusongelmien käsittelyn näkökulmasta on oleellista. Kirjallisesta raportista liitteineen tulee poistaa myös henkilökohtaisia tiedonantaja antavien osoite-, sähköpostiosoite- ja puhelinnumerotiedot.

Diakin koko yhteisön asia on pitää huolta opinnäytetöiden korkeatasoisuudesta. Niiden laadunarviointi ja kehittäminen on Diakille ennen kaikkea eettinen kysymys. Jokaiselle työelämän yhteistyökumppanille tai muulle lukijalle tulee taata töiden korkea laatu ja tulosten hyödynnettävyys työelämässä.

2.3 Kriittisyys ja kriittinen toiminta osana tutkivaa ammattikäytäntöä

Tutkiva ammattikäytäntö edellyttää kriittisyyttä sekä ajattelussa että toiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa toimintatapaa, joka perustuu eri näkökulmien arviointiin, pohtivaan, erittelevään ja kyseenalaistavaan suhtautumistapaan olemassa olevaa käytäntöä ja tietoa kohtaan. Kriittisyys ilmenee analyttisenä ja tietoisin kriteerein tehtynä materiaalin seulontana. Silloin etsitään tehtävänmukaista informaatiota ja tarkastellaan kriittisesti tietoa, tiedon alkuperää, varmuutta ja luotettavuutta. Pelkkä asioiden luetteleminen tai kokemusten kuvaaminen ei käy kritiikistä. Vasta esimerkiksi ryhmittely eri kriteerien perusteella tai asioiden pohdinta eri näkökulmista on kriittistä toimintaa.

Olennainen osa aiemman tiedon hyödyntämisessä ja soveltamisessa on lähdekritiikki. Se tarkoittaa, että esimerkiksi aikakauslehtiartikkelista tunnistetaan, kenelle artikkeli on kirjoitettu, kuka on artikkelin kirjoittaja, milloin ja mihin tarkoitukseen artikkeli on kirjoitettu sekä minkä tyyppistä tietoa artikkelissa käsitellään. Opinnäytetyössä ei yleensä käytetä lähteenä suurelle yleisölle tarkoitettuja artikkeleita vaan oman alan asiantuntijoiden, mielellään tutkijoiden itse kirjoittamia tutkimusartikkeleita. Tämän lisäksi lähteinä voidaan käyttää esimerkiksi ammattilehdessä julkaistuja asiakkaiden, potilaiden tai ammattityöntekijöiden omista kokemuksista kirjoitettuja artikkeleita (kokemuksellinen ensi-

käden tieto). Ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä ei yleensä käytetä lähteinä oppikirjoja, koska ne ovat useimmiten toisen käden lähteitä.

Internet-sivujen alkuperä ja luotettavuus tulee varmistaa huolellisesti. Lähteen tarkistusmahdollisuuden varmistamiseksi otetaan yksittäiseen www-sivuun viitatus kohdasta paperikopio mikäli mahdollista ja merkitään lähteisiin päivämäärä, jolloin viittaus on tehty (ks. Osa 2 luku 5.2). Internetissä tehtävät aineistojen päivitykset ja aineiston tarjonnan muutokset voivat muuten estää myöhemmän lähteiden oikeellisuuden toteamisen.

Kun aineiston sisältöä tarkastellaan kriittisesti, nojaututaan etukäteen valittuihin kriteereihin. Kriittisyys voidaan kohdistaa esimerkiksi käsitteiden määritelmiin. Kriittisyys ei ole itseisarvo, vaan se tarkoittaa valmiuksia kriittiseen asennoitumiseen ja havainnointiin. Esimerkiksi väite ei ole luotettava vain sen perusteella, että väittämän on esittänyt joku auktoriteettina pidetty henkilö. Kriittinen ajattelija edellyttää, että väitteen esittäjä todistaa pätevästi väitteensä oikeiksi eli hänellä on pitävät argumentit.

Oppimistehtävien yhteydessä kriittisyys tulee esiin reflektoinnissa. Refleктоitaessa asiaa tarkastellaan, arvioidaan ja pohditaan eri näkökulmista. Tällaista kriittistä tarkastelua käytetään erityisesti silloin, kun pyritään systemaattisesti tarkastelemaan käytännön toiminnan eri yhteyksiä, niihin vaikuttavia tekijöitä, omia kokemuksia ja taustaoletuksia suhteessa erilaisiin tulkintoihin ja tutkimukselliseen tietoon. Reflektiivisyys merkitsee valmiutta dialogiin ja joustavuutta katsella asioita eri puolilta.

Opinnäytetöiden yhteydessä pidettävissä seminaareissa harjoitellaan kriittistä keskustelua eli argumentointia. Se on vuoropuhelua, jossa vastapuolien väittämien oikeellisuutta punnitaan tarkastelemalla argument-

teja. Väitettä ei siis voi kumota pelkällä vastaväitteellä perustelematta sitä. Kriittistä keskustelua käydään esimerkiksi tilanteessa, jossa on valittava järkevin vaihtoehto. Keskustelussa vastapuoleen vaikuttaminen tapahtuu rationaalisten perusteiden varassa. Keskeisiä osia kriittisessä keskustelussa ovat väittämä, peruste, päätelmä ja päätelmän tuki. Pätevän argumentoinnin taitoja ovat perustelujen analysoinnin, arvioinnin ja tuottamisen taidot.

2.4 Opinnäytetyön toteutusvaihtoehtoja

Opinnäytetyö voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Opinnäytetyö voi olla tutkimus- tai toimintapainotteinen. Tutkimus voi olla katsaus tai selvitys, jossa empiirisen aineiston avulla haetaan vastausta tutkimusongelmaan. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa esimerkiksi kehittämishankkeena tai produktiona. Eri muodot eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan voivat olla myös limittäisiä.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan jäsentäminen tai järjeistäminen. Se voi olla esim. käytännön työhön liittyvä ohjeistus tai opastus, kuten perehdyttämisopas, ympäristöohjelma tai turvallisuusohjeistus. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös jonkin tapahtuman toteuttaminen koulutusalan mukaan, esimerkiksi leirin tai näyttelyn järjestäminen. Toteutustapana voi olla kohderyhmälle sopiva kirja, kansio, video, portfolio tai kotisivut. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

2.4.1 Kehittämishanke

Kehittämishankkeen tavoitteena on työyhteisön käytäntöjen kehittäminen tai uuden suunnittelu. Hanke toteutetaan yhteistyössä työyksikön edustajien kanssa esim. projektimuotoisena. Diakin eri yksiköissä on työyhteisöjen kanssa sovittuja tutkimus- ja kehittämishankkeita. Opiskelijat voivat myös osallistua muiden (esim. työelämän edustajien) käynnistämiin hankkeisiin, joista he rajaavat opinnäytetyönsä aiheen. Hanketta varten laaditaan hankesuunnitelma (ks. luku 4.2.2).

Osallistuessaan työyhteisön toimintaan opiskelija hahmottaa keskeiset toiminnot ja käytännössä esille nousevat ongelmat sekä tarvittavat muutokset. Kehittämishankkeisiin kuuluu aina hankkeen arviointi. Hankkeen suunnittelun, toteuttamisen ja reflektoinnin pohjalla tulee olla myös hankkeen kohdetta ja ammatillisia käytäntöjä koskeva tutkittu tieto. Perustelut produktion toteutustavalle nousevat teoreettisesta ja tutkimuksellisesta taustoituksesta.

Opinnäytetyö tai ammatillisten erikoistumisopintojen kehittämishanke sisältävät tällöin sekä osallistumisen kehittämistoimintaan että kirjallisen raportin. Raportista tulee ilmetä

- hankkeen tavoitteet
- suhde ammatillisiin käytäntöihin ja näitä koskeviin aikaisempiin tutkimustuloksiin
- keskeisten käsitteiden määrittely
- toimintaympäristö ja asiakasryhmä
- työskentelyprosessin suunnitelma
- kuvaus ja arviointi
- toteutuksen tulosten arviointi suhteessa ammattikäytäntöihin ja tutkittuun tietoon ja sovellettavuus työelämään.

Kehittämishankkeissa sitoudutaan pitkäjänteiseen työskentelyyn. Vastuun ottaminen hankesuunnitelman laatimisesta, seuraamisesta ja arvioinnista sekä aikataulun noudattamisesta on osa kehittämishankkeen eettistä työskentelyotetta.

2.4.2 Produktiot ja tuotekehittely

Produktio on yleensä lyhytkestoinen ja sen tarkoituksena on tehdä jokin tuotos, produkti, ja samalla kehittää työvälineitä käytännön toimintaan. Se voi olla esimerkiksi musiikkiesitys tai -tuotos, video, radio-ohjelma, näytelmä, informaatiopaketti, kirjallinen tai kuvallinen tuotos. Viestinnän opinnäytetyössä produktio voi olla radio-, video- tai tv-dokumentti, cd-rom- tai verkkotuote, oppikirjamateriaalia, viestintäkasvatuksen kurssi, järjestön viestintästrategian suunnitelma jne.

Produktio voi olla osa tuotekehittelyä, joka sisältää tuotteen suunnittelun ja valmistusprosessit, kokeilun, arvioinnin ja markkinoinnin. Tuote voi olla yksittäinen esine tai palvelu jollekin tietylle käyttäjäryhmälle, esimerkiksi viittomakielinen rukouskirja, dokumenttiohjelma pankkikriisin uhreista, virikematto kehitysvammaiselle lapselle. Se voi olla myös toiminnallinen kokonaisuus (esimerkiksi teemapäivä uskontojen välisestä dialogista) tai se voi olla menetelmä (esimerkiksi laatujärjestelmän soveltaminen ja kehittäminen tai vanhusten kuntoisuusmittarin kehittäminen kotona asumisen tukemiseksi).

Kun produktiota suunnitellaan, hahmotetaan aluksi työn tavoite ja se, miten työ niveltyy ammatilliseen käytäntöön. Tämä on keskeinen kriteeri opinnäytetyölle. Diakin opinnäytetyön tulee edistää ammatillista kasvua. Näin ollen produktio, jolla ei ole tätä ulottuvuutta, ei täytä opinnäytetyön kriteerejä.

Produktion suunnittelun, toteuttamisen ja reflektoinnin pohjalla tulee olla myös produktion kohdetta ja ammatillisia käytäntöjä koskeva tutkittu tieto.

Produktioon osallistuvat opiskelijat tekevät suunnitelman, josta ilmenee:

- miksi produktio toteutetaan
- millaisia tavoitteita toiminnalle asetetaan
- kenelle produktio on tarkoitettu
- mikä on konkreettinen toiminnan tulos
- missä produktio toteutetaan
- millaisia toteuttamistapoja käytetään
- mitkä ovat eri osapuolten vastualueet
- millainen on aikataulu
- millaisia resursseja tarvitaan
- millaista asiantuntemusta tarvitaan
- miten palaute kootaan ja arvioidaan.

Työssä toteutetaan jatkuvan dokumentoinnin periaatetta. Produktion tekemisessä tarvitaan yhteissuunnittelun lisäksi aikaa vapaaseen luovaan työhön. Opiskelijat huolehtivat, että he saavat ohjausta myös valitun julkaisutavan eli musiikin, draaman, viestinnän, multimedian yms. menetelmissä.

Opinnäytetyö muodostuu sekä produktiosta että siihen kaikissa tapauksissa liittyvästä kirjallisesta raportista. Produktion kirjallisesta osasta tulee ilmetä:

- produktion tavoitteet
- suhde ammatillisiin käytäntöihin ja näitä koskeviin aikaisempiin tutkimustuloksiin
- keskeisten käsitteiden määrittely

- toimintaympäristö ja asiakasryhmä
- työskentelyprosessin suunnitelma, kuvaus ja arviointi sekä
- produktiosta saatu palaute, arviointi ja sovellettavuus työelämään ja reflektointi suhteessa tutkittuun tietoon.

2.4.3 Empiirinen tutkimus

Empiirisen tutkimuksen aiheena on ammattikäytäntöjä tukeva ja ammatillisesti mielenkiintoinen ilmiö, jota voidaan lähestyä käytännön tai teorian näkökulmasta.

Induktiivisessa lähestymistavassa lähtökohtana ovat arjen tilanteet, joita analysoidaan ja sen jälkeen tarkastellaan suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin. Deduktiivinen tutkimus koostuu jonkin tutkimuksellisen ongelman analysoinnista. Tekijät tutustuvat aikaisempaan aihetta käsittelevään kirjallisuuteen, keräävät aineiston (kysely, haastattelu, havainnointi, erilaiset asiakirjat, tilastot tms.) ja suorittavat analysoinnin, jonka pohjalta voidaan tehdä johtopäätökset.

Tutkimuksessa voidaan hyödyntää sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia aineiston keruu- ja analysointimenetelmiä. Valitusta lähestymistavasta riippumatta keskeistä on ymmärtämään ja kehittämään pyrkivä tutkimusote. Opinnäytetöistä osa on myös työelämän tarvitsemia erilaisia kartoituksia ja tilastollisin menetelmin hankittua ja sovellettua tietoa. Tutkimusprosessin kuvaus ja tutkimuksen tulokset julkaistaan kirjallisena raporttina.

3 TUTKIMINEN JA KEHITTÄMINEN PROSESSINA

3.1 Tutkimus- ja kehittämisprosessin yleiskuvaus

Opinnäytetyöprosessi etenee pääkohdiltaan yleisen tutkimus- ja kehittämisprosessin mukaisesti riippumatta siitä, minkä muotoisena (kehittämishanke, produktio, empiirinen tutkimus) työ toteutetaan. Näin opinnäytetyöprosessin vaiheet voidaan ryhmitellä kuvion 2 mukaisesti:

KUVIO 2. Tutkimus- ja kehittämisprosessi

Prosessi siis etenee ideoinnin ja suunnittelun kautta käytännön toteutukseen ja lopuksi tuloksiin ja niiden julkistamiseen. Työn julkistamiseen liittyy mm. kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä alaan ja suomen kielen taitoa (ks. 4.5.4). Kaikissa prosessin vaiheissa tarvitaan lisäksi tiedonhankintaa, yhteistyötä ohjaajan, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa sekä sitoutumista ammattietiikkaan.

Varsinaista opinnäytetyöprosessia tarkastellaan lähemmin luvussa 4. Tässä luvussa käsitellään vielä tiedonhankintaa sekä yhteistyötä ja ohjausta. Eettisiä kysymyksiä tarkasteltiin jo aiemmin luvussa 2.2.

3.2 Tiedonhankinta

3.2.1 Informaatiolukutaito ja kirjaston käyttö

Tutkiva ammattikäytäntö toimintatapana sisältää toiminnan jatkuvan uudelleen arvioinnin. Tähän kuuluu aktiivinen uuden tiedon etsiminen, tutkiminen ja olemassa olevan tiedon hyödyntäminen. Näitä toimintoja voidaan harjoitella ja ne voivat kehittyä osaamiseksi, jota kutsutaan informaatiolukutaidoksi.

Informaatiolukutaitoinen osaa:

- määritellä tarvittavan tiedon luonteen ja laajuuden
- hakea tarvittavan tiedon tehokkaasti
- arvioida tietoa ja tiedonlähteitä kriittisesti
- liittää valitun tiedon omaan tietopohjaan ja arvomaailmaan tehokkaasti
- käyttää yksin tai ryhmän jäsenenä tietoa tehokkaasti hyväksi tietyn tavoitteen saavuttamiseksi

- tarkastella tiedonkäyttöön liittyviä taloudellisia, oikeudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä sekä
- käyttää tiedonlähteitä ja tietoa eettisesti ja laillisesti oikein.
(Ks. esim. Helsingin yliopiston Opiskelijakirjasto 2001.)

Diakissa informaatiolukutaidon kehittymiseen ohjataan koko opintojen ajan (taulukko 1). Informaatiolukutaidon harjoittelu muodostaa kehittymispolun, joka etenee eri opintojaksojen oppimistehtäviin kytkettynä. Opiskelun alussa painopiste on tiedonhaun teknikoiden oppimisessa. Silloin perehdytään tietojen hakemiseen Diakin kokoelmatietokannasta ja muista tietokannoista sekä elektronisten aineistojen käyttöön. Ammattiopinnoissa informaatiolukutaidon kehittämisessä keskitytään tiedon kriittiseen analysointiin ja valintaan sekä tiedon monipuoliseen käyttöön.

TAULUKKO 1: Informaatiolukutaidon omaksuminen Diakissa

OPINTOJEN VAIHE	INFORMAATIOLOKUTUIDON OSAAMISTAVOITTEET
<i>Perusopinnot</i>	Opiskelija ymmärtää informaatiolukutaidon kehittymisen prosessiluonteen. Opiskelija omaksuu tiedonhankinnan perustekniikoita ja -välineitä kuten tiedonhaun kirjastojen kokoelmatietokannoista ja muista tietokannoista. Oleellista on informaatiolukutaidon itsearviointi.
<i>Tutkimusmenetelmä- ja opinnäyteopinnot</i>	Opiskelija osaa analysoida tutkimusraportteja ja -artikkeleja sekä perehtyy tieteellisen tiedon tuottamiseen. Oleellista on kriittinen aineiston tarkastelu ja valinta, tieteellisen raportin kirjoittaminen sekä kriittinen keskustelu, argumentointi.
<i>Ammattiopinnot</i>	Opiskelija tuntee oman ammattialansa tutkimuksen perustiedonlähteet ja informaatiopalvelut sekä perehtyy ammatin historian, lainsäädännön ja tilastojen tiedonlähteisiin. Oleellista on tiedon hyödyntäminen ammatillisessa vaikuttamisessa ja kehittämisessä.
<i>Ammattilaisena toimiminen</i>	Ammattilainen syventää informaatiolukutaitoaan omassa toiminnassaan. Oleellista on elinikäinen oppiminen.

3.2.2 Diakin kirjasto- ja tietopalvelut

Monipuolinen kirjastojen käyttö ja vaihtoehtoisten tiedonhankintakanavien tunteminen on opiskelun ja ammattityön väline. Diakin kirjastopalvelujen kokonaisuus muodostuu yksiköissä toimivista kirjastoista ja Diakin verkkokirjastosta osoitteessa <http://kirjastot/diak.fi>.

Verkkokirjasto on hyvä tiedonhankinnan aloituspaikka ja käytössä mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Siellä on mahdollisuus tehdä hakuja Diakin kirjaston DIANA-kokoelmatietokannasta, selata uutuuksia, uusia lainoja ja tehdä varauksia sekä tarkistaa yksiköiden kirjastojen aukioloajat ja henkilökunnan yhteystiedot. Verkkokirjastossa on yhteydet muiden kirjastojen tietokantoihin, verkkokirjakokoelmiin (esim. Ebrary), ulkomaisiin artikkelitietokantoihin, tieteellisen tiedon viitetietokantoihin (osa näistä käytössä vain Diakin verkossa) sekä laadukkaisiin tiedonlähteisiin internetissä.

Tietokantojen ja verkkojulkaisujen käytön opastus sisältyy ammattikorkeakoulun informaatiolukutaidon opetukseen. Opetuksen lisäksi kirjastossa saa neuvontaa ja ohjausta tiedonhankinnassa. Mikäli asiakkaan tarvitsemaa materiaalia ei ole saatavissa omassa yksikössäsi, voi sen tilata käyttöön oman yksikön kirjaston kautta muiden yksiköiden kirjastoista tai kaukolainana muista kirjastoista. Jos yksikössä on käsikirjasto ilman henkilökuntaa, voi neuvontaa tarvitessa ottaa yhteyttä minkä tahansa muun yksikön kirjastoon puhelimitse, sähköpostilla tai käydä paikan päällä.

3.2.3 Tietokannat ja niiden käyttö

Diakin kirjastossa tietokannat ovat käytettävissä verkkokirjaston sivujen kautta. Tietokannat voivat olla esimerkiksi kokoelmatietokantoja, joihin on talletettu yhden tai useamman kirjaston aineistotiedot (esim. Diakin kirjaston kokoelmatietokanta DIANA); viitetietokantoja, joissa löytyy tieto, mitä kirjoja ja artikkeleita on julkaistu halutusta aiheesta (esim. Aleksi, Arto, ERIC tai CINAHL); kokotekstitietokantoja, jotka sisältävät artikkelin tai julkaisun kokonaan (esim. EBSCO, Science Direct) tai faktatietokantoja (esimerkiksi EDILEX ja tilastot).

Tietokannan aineiston sisältöä on kuvailtu termeillä, ns. asiasanoilla. Kirjastot ja muut tiedontallettajat ovat yleensä koonneet käyttämänsä asiasanat asiasanaluetteloiksi. Kotimaisista asiasanoista on koottu Yleinen Suomalainen Asiasanasto, joka löytyy internetistä osana Vesa-verkkosanastoa osoitteesta <http://vesa.lib.helsinki.fi/>. Tietokannassa käytetyt asiasanat ovat yleensä myös tietokannassa olevassa hakemisesta.

Asiasanojen lisäksi voidaan käyttää ns. vapaatekstihakua, jolloin sanat ja niiden muodot ovat vapaasti hakijan päätettävissä. Vapaatekstihaussa haku kohdistuu tietokannan koko sisältöön. Haussa kannattaa muistaa sanojen katkaisu eli hakusanasta kirjoitetaan alkua ja loppuosa korvataan katkaisumerkillä, joka ilmaisee, että haku kohdistuu kaikkiin sanoihin, joilla on sama alku (esim. syrjäyty?). Hakusanoja voidaan yhdistää Boolean operaattoreilla (JA, TAI, EI), jolloin hakutulos täsmen-tyy, laajentuu tai supistuu.

3.2.4 Tiedonhankinta opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyöprosessin kaikissa vaiheissa tarvitaan tiedonhankintaa. Tiedonhankinnan prosessin edetessä kannattaa täyttää ”tiedonhankinnan päiväkirjaa”, johon merkitään, milloin ja mitä tiedonlähteitä, tietokantoja ja hakusanoja on käytetty. Www-lähteistä kannattaa aina ottaa muistiin osoite ja päivämäärä ja kopioida tarpeen mukaan käytetty sivu. Samoin erilaiset hakutulokset on hyvä tallettaa elektronisessa muodossa myöhempää käyttöä varten.

Opinnäytetyön tiedonhankinnan suunnittelun tueksi voi käyttää Diakin tiedonhankinnan opetuksessa käytössä olevaa tiedonhankinnan suunnitelma-lomaketta, joka on esimerkiksi Diakin verkkokirjaston sivuilla tiedostona:

Tiedonhankinnan suunnitelma

Diakonia-ammattikorkeakoulu / _____ yksikkö

Tiedonhankinnan suunnitelma

Nimi (tiimin jäsenet): _____

Opinnäytetyön aihe: _____

Tee tiedonhankinnan suunnittelun avuksi opinnäytetyön aiheesta käsitekartta.

2. Aihe / aihepiiri

3. Minkälaista ja mitä tietoa tarvitset

4. Mitä tiedät aiheesta / mitä tietoa olet jo hankkinut ja mistä (esim. kirjastot, painetut ja elektroniset aineistot, henkilökohtaiset kontaktit jne.)

5. Millä hakusanoilla haet haluamaasi tietoa (vinkkejä hakutermien valintaan saat Vesa-verkkosanastosta – linkki löytyy DIAKin kirjaston www-sivuilta), tarkista vieraskieliset termit. Käytä hyväksesi tekemääsi käsitekarttaa.

- etsi laajempia käsitteitä (laajempi aihepiiri, johon aihe sisältyy), synonyymejä
- mieti myös, miten voit rajata hakua, jos hakutulos on liian laaja

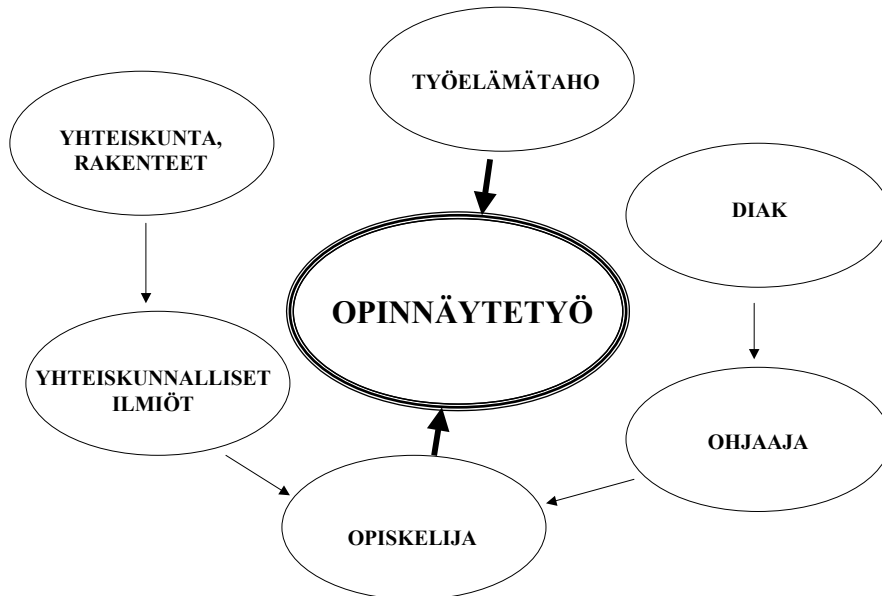
6. Miten lähdet hakemaan lisätietoa (mistä, mitä tiedonlähteitä käyttäen, millä aikataululla)

7. Mitkä ovat tällä hetkellä suurimmat ongelmat tiedonhankinnassasi - ratkaisukeinoja!

Huom! Pidä tätä suunnitelmaa mukana, kun tapaat ohjaajaa tai tarvitset tiedonhankinnan ohjausta kirjastossa.

3.3 Yhteistyö ja ohjaus opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyö toteutetaan eri toimijoiden välisenä yhteistyönä. Kuviossa 2 on hahmoteltu opinnäyte opiskelijan oman maailmankuvan, työelämän haasteiden sekä oppilaitoksen ja ohjaajan välisenä suhteena.

KUVIO 3. Opinnäytetyö eri toimijoiden välisenä suhteena.

Opinnäytetyön ohjaus on pitkäkestoinen prosessi, joka alkaa työn ideoinnista ja päättyy sen julkistamiseen. Opinnäytetyön etenemisen kannalta on välttämätöntä, että opiskelija käy ohjauksessa työskentelyprosessin kaikissa vaiheissa.

Jokaiselle opinnäytetyölle nimetään ainakin kaksi ohjaajaa, joista toinen toimii yleensä työn tarkastajana. Opiskelijat voivat esittää toivomuksensa ohjaajasta. Lopullisen päätöksen ohjaajasta tekee opettajakunta. Näin varmistetaan ohjausresurssien tasainen jakautuminen. Tarkastajana tai toisena ohjaajana voi olla myös työelämän edustaja tai ammattialan asiantuntija. Turun yksikön viestinnän koulutusohjelmassa

opinnäytetyön produktiota ohjaa aina myös ammattialan edustaja. Viitotomakielentulkin ohjelmassa kaikilla on yksi yhteinen ohjaaja ja toisen ohjaajan valitsee opiskelija. Ohjauksen käyttäminen työskentelyn eri vaiheissa on opiskelijan vastuulla. Ohjauskeskusteluista sovitaan ja ohjaajalle toimitetaan käsiteltävät kysymykset ja kirjallinen materiaali aina etukäteen.

Ohjaajan tehtävänä on tukea alkuvaiheessa aiheen ja tavoitteiden selkiyttämässä ja rajaamisessa sekä opinnäytetyön suunnitelman laatimisessa. Opinnäytetyöprosessin kuluessa menetelmällisten ja sisällöllisten ratkaisuvaihtoehtojen punnitseminen on syytä käydä läpi ohjaavan opettajan ja yhteistyötiimin kanssa. Jokainen valinta ja ratkaisu vaikuttavat seuraavaan vaiheeseen ja edellyttävät perusteluja ja usein myös ohjausta. Opinnäytetyön loppuvaiheessa ohjaajan tehtävä on tukea raportin työstämistä valmiiksi kommentoimalla työtä. Työn arviointi, arvosana ja lausunnon kirjoittaminen on ohjaajan ja tarkastajan yhteistyön tulos.

Opinnäytetyöprosessin aikana opiskelija tarvitsee ohjausta ja tukea paitsi hanketta ohjaavalta opettajalta myös vertaisryhmältään ja ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Vertaistuen merkitys korostuu pitkäjänteisessä opinnäytetyöprosessissa. Opinnäytetyöpäiväkirjan avulla on mahdollista seurata prosessia ja arvioida ratkaisuihin vaikuttaneita tekijöitä. Päiväkirjaa voidaan käyttää osana prosessin arviointia, ja sen tulee olla arvioijien luettavissa. Kansainvälisen harjoittelun ja yhteistyön puitteissa suoritettavissa opinnäytetöissä on tärkeää saada ohjausta myös harjoittelukentällä tapahtuvan aineiston keräämisen aikana.

Ohjaukseen liittyy myös muita huomioon otettavia seikkoja. Vaikka opinnäytetyö on ensisijassa opiskelijan oma voimainponnistus, niin ohjaajan rooli on töissä suhteellisen vahva. Tästä syystä opiskelijan ja ohjaajan välillä tulee vallita luottamuksellinen suhde työhön liittyvissä

kysymyksissä. Ohjaajien valinnassa tulee olla erityisen huolellinen silloin, kun opinnäytetyö liittyy kirkollisen kelpoisuuden saamiseen. Ohjaajan tulee olla henkilö, joka osaa arvioida näitä erityiskriteereitä jo työn alkuvaiheessa.

On suositeltavaa, että yksi ohjaajista on työelämän tai jonkin muun Diakin ulkopuolisen tahon edustaja. Tällaisella ohjauksella etsitään ohjaajan hyvää käytännön tuntemusta kyseisestä tutkimusaiheesta. Työelämäohjaajan ensisijainen tehtävä on luovuttaa opinnäytetyölle kokemuksensa työelämän käytännöistä. Hän kykenee laajentamaan opiskelijan näkemystä tutkittavasta ilmiöstä ja avaamaan aihepiiriin uusia näkökulmia. Diakin oman opettajakunnan tehtävänä on vastata opinnäytetyön teoreettis-menetelmällisestä ohjauksesta ja arvioinnista.

Diakin opinnäytetyöt tehdään yleensä pari- tai tiimitöinä. Ihanteellinen tiimin koko on kolme henkilöä. Useampi pari tai tiimi voi muodostaa laajemman tutkimus- ja kehittämisprojektin tutkimalla esimerkiksi samaa kohdetta. Tehokas tiimityö edellyttää mm. yhteisistä lähtökohdista, tavoitteista ja toimintaperiaatteista sopimista ja niihin sitoutumista. Jos opiskelija tekee opinnäytetyönsä yksin, hänen on huolehdittava siitä, että hän kuuluu johonkin vertaisryhmään ja saa siinä tukea ja palautetta.

Opinnäytetyötä esitellään sen eri vaiheissa ja siitä annetaan palautetta. Esittelytilaisuudet tai seminaarit voidaan toteuttaa esimerkiksi aiheen mukaisissa ryhmissä tai ammatillisen opintokokonaisuuden opiskelijaryhmänä. Opinnäytetyön julkistamistilaisuuteen osallistuu myös vielä opinnäytetyötään tekeviä tai sitä aloittavia opiskelijoita.

4 PROSESSIN ETENEMINEN DIAKISSA

Diakonia-ammattikorkeakoulussa opinnäytetyöprosessi noudattaa yleisiä tutkimus- tai kehittämisprosessin vaiheita (ks. luku 3.1). Seuraavissa luvuissa annetaan konkreettisia ohjeita opinnäytetyöprosessiin.

4.1 Ideointi

Opiskelija valitsee tutkimusaiheensa yhteistyössä opettajien, työelämän edustajien ja asiakkaiden kanssa. Diakissa suositetaan sellaisia aiheita, joiden avulla työkäytäntöjä ja yhteistyötä kaikkien eri kansalais- ja hyvinvointipalveluja antavien toimijoiden kanssa voidaan kehittää.

Opinnäytetyön ideointi kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, mieluiten jo opintojen alkupuolella. Perus- ja ammattiopintojen aikana tehtävät kirjalliset työt, harjoittelu ja muut opiskelun liittyvät työelämäyhteydet antavat pohjaa opinnäytetyön teeman valinnalle: mikä on se työelämän ongelma tai aihealue, josta opiskelija haluaa syventää tietojaan ja osaamistaan.

Ideoinnissa hyödynnetään tiedonhankintataitoja (ks. luku 3.2) ja luetaan aihealueeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia, jotka auttavat idean konkretisoinnissa ja rajaamisessa. Opinnäytetyön aiheen ideoinnissa on olennaista

- aiheen merkittävyys ammattikäytäntöjen kehittämisessä
- teeman liittyminen omaan ammatilliseen kasvuun
- omintakeisuus, innovatiivisuus ja uutuusarvo sekä
- perustelujen ja valintojen eettisyys.

Opiskelija laatii ideastaan opinnäytetyön aiepaperin, joka sisältää seuraavat tiedot:

Opinnäytetyön aiheen valitseminen ja alustava työskentelysuunnitelma

Päiväys: _____
Opiskelija: _____
Ohjaava opettaja: _____ (toive)

- 1) **Työn aihepiiri, johon haluat suuntautua**
- 2) **Työn tarkoitus** (työn tavoitteet)
- 3) **Tutkimusongelma/kehittämistehtävä/produktion muoto ja näkökulma** (Mitä pyrit kuvaamaan, selvittämään, ymmärtämään, kehittämään? Mille medialle teet production?)
- 4) **Opinnäytetyön toteutusympäristö/t, työyhteisöt, yhteistyökumppanit**
- 5) **Mikä valitsemassasi aiheessa kiinnostaa sinua?** Miten olet päätenyt kyseiseen aihepiiriin?
- 6) **Alustava työskentelysuunnitelma aikatauluineen**

Opinnäytetyön aiepaperi jätetään Opinnäytetyö ja tutkimusmenetelmät (OTT)-opintokokonaisuudesta vastaavalle opettajalle.

4.2 Aiheen rajausta ja opinnäytetyön suunnitelma

4.2.1 Aiheen rajausta ja suunnitelman merkitys

Opinnäytetyön idea on usein vielä melko selkiytymätön ja liian laaja. Alan kirjallisuuteen perehtymällä ja työelämäyhteyksiä ja ohjausta hyödyntämällä on tärkeää rajata aihe niin, että opinnäytetyö voidaan käytännössä toteuttaa ja samalla säilyttää hankkeen merkityksellisyys.

Teorian tarkoitus on auttaa uuden tiedon etsinnässä ja kerätyn tiedon jäsentämisessä. Erilaisten teoreettisten mallien tavoitteena on pelkistää ja tuoda esiin olennainen. Käsitteiden määrittely auttaa taas ymmärtämään käsiteltäviä asioita samalla tavalla. Käsite rajataan ja sitä täsmennetään. Sen merkityssisältö kuvataan ja myös rinnakkaiskäsitteiden välisiä suhteita arvioidaan. Määrittely edellyttää perehtymistä kirjallisuuteen ja alan muuhun aineistoon sekä käsitteiden täsmällistä ja johdonmukaista käyttämistä.

Tutkimus- tai hankesuunnitelmassa konkretisoidaan opinnäytetyön idea toimintaohjelmaksi. Suunnitelman tarkoituksena on ohjata hankkeen, tuotannon tai tutkimuksen toteutusta, sitoutumista valittuun tehtävään, ajan käyttöä ja myös esim. lupahakemuksia. Suunnitelman laatimisessa on keskeistä pohtia seuraavia seikkoja:

- taustamateriaalien käyttökelpoisuus, ajankohtaisuus ja kattavuus
- peruskäsitteiden määrittelyn ja käytön selkeys ja johdonmukaisuus
- tavoitteiden tai tutkimusongelmien hahmottamisen, muotoilun ja rajauksen selkeys
- aiheen ja sisällön vastaavuus sekä kokonaisuuden johdonmukaisuus.

Hanke- tai tutkimussuunnitelma laaditaan ja esitetään viimeistään opintojakson Opinnäytetyö ja tutkimusmenetelmät 2 aikana.

4.2.2. Hankesuunnitelma

Hankkeen tai produktion hankesuunnitelma sisältää seuraavat osat:

1 Tausta

Lähtökohtatilanteen kuvaus, kehitystarpeiden kuvaus, hankkeen liittyminen laajempaan kehitysohjelmiin

2 Hankkeen organisaatio, toimijat ja yhteistyöryhmät

Myös kohderyhmät ja hyödynsaajat

4 Tavoitteet

Hankkeen tavoitteet sekä lyhyemmällä että pitemmällä aikavälillä

5 Tulokset

Tärkeimmät konkreettiset tulokset, joihin pyritään, tulosten määrälliset ja laadulliset määritykset

6 Hankkeen toteutusstrategia ja mahdolliset riskit

Kuvaus siitä, miten hanke toteutetaan ja arvioidaan sekä mitkä ovat hankkeen mahdolliset riskit

7 Aikataulu ja resurssit

Tärkeimmät toimenpiteet alustavine aikatauluineen, henkilöt ja heidän työnsä, materiaalit, laitteet, tarvikkeet, budjetti laskeaan esitettyjen resurssitarpeiden mukaisesti

8 Raportointi, arviointi ja seuranta

4.2.3 Tutkimussuunnitelma

Tutkimussuunnitelman jäsenitys on seuraava:

1 Johdanto ja tausta

Aiheen esittely. Miksi juuri tämä teema-alue on ajankohtainen? Miten se liittyy opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen?

2 Tavoitteet

Mitä halutaan tutkia? Rajataan ja määritellään tutkimusongelmat mahdollisimman selkeiksi ja konkreettisiksi kysymyksiksi. Mitä tavoitteita saavutetaan tutkimalla juuri näitä kysymyksiä? Miksi ne tavoitteet ovat tärkeitä?

3 Aikaisemmat tutkimukset

Aiheesta tehtyjen aikaisempien tutkimuksien esittely (tutkija, tutkimuskysymykset, menetelmä, tärkeimmät tulokset ja pohdintaa).

4 Keskeiset käsitteet

Miten tutkimuksen keskeiset käsitteet on määritelty aikaisemmissa asiaa käsittelevissä tutkimuksissa ja miten niitä käytetään tässä työssä? Vertaillaan ja pohditaan erilaisten määrittelyjen näkökulmia.

5 Tutkimusympäristö, aineiston keruu- ja analyysimenetelmät

Mistä aineisto kerätään, mitä lupia tarvitaan, millä menetelmillä ja miksi juuri näillä menetelmillä parhaiten saadaan vastauksia etsimiisi kysymyksiin? Miten aineisto aiotaan analysoida?

6 Aikataulu

Tutkimuksen etenemisen vaiheet aikatauluineen

4.2.4 Sopimus opinnäyteyhteistyöstä

Jos kyseessä on työelämästä saatu toimeksianto, laaditaan mahdollinen sopimus opinnäytetyöyhteistyöstä. Oheisena on sopimusmalli, joka löytyy Diakin opiskelijaintrasta.

1. Toimeksiantaja	Virasto/laitos/yksikkö	Yhteyshenkilö ja työelämäohjaaja
	Lähiosoite	Puh.
		s-posti
2. Opiskelija	Sukunimi	Etunimet
	Lähiosoite	Puh. / s-posti
	Diakin yksikkö	
	Tutkintonimike, johon tähtää	Opinnäytteen nimi
	Työn ohjaaja Diakissa	
3. Tutkimustehtävä	Opinnäyte suoritetaan tämän sopimuksen liitteenä olevan suunnitelman mahdollisen tutkimusluvan mukaisesti. Opiskelijalla on oikeus tehdä aineistosta opinnäyte ja julkaista työn valmistuttua opinnäytteessä esitetyistä tiedoista artikkeleita.	
4. Opiskelija sitoutuu	- vaitiolovelvollisuuteen - käyttämään toimeksiantajalta saamaansa aineistoa vain edellä mainittuun tarkoitukseen - olemaan luovuttamatta ja julkaisematta aineistosta yksilöityjä tai yksilöityissä olevia tietoja. - toimittamaan valmiin opinnäytetyö toimeksiantajalle ja mahdollisuuksien mukaan esittelemään opinnäytetyön tuloksia toimeksiantajalle Tämä sitoumus on voimassa opinnäytteen valmistuttuakin.	
5. Toimeksiantaja sitoutuu	- mahdollistamaan aineiston hankinnan - sitoutuu opastamaan opinnäytteeseen liittyvissä ammatillisissa kysymyksissä - maksamaan opinnäytteestä aiheutuvia kustannuksia mahdollisen erillisen sopimuksen mukaisesti	
6. Opinnäytesopimuksen purkaminen	Toimeksiantaja voi purkaa opinnäytesopimuksen, mikäli opinnäytetyö keskeytyy opiskelijasta johtuvasta syystä. Opiskelija voi purkaa sopimuksen, mikäli opinnäytetyön tekeminen on mahdotonta aineiston saannin ehtyessä tai muusta pakottavasta syystä. Jos opinnäytesopimus purkautuu, opinnäyteaineisto palautetaan toimeksiantajalle Tätä sopimusta on tehty kolme samansisältöistä kappaletta, yksi toimeksiantajalle, yksi opiskelijalle ja yksi Diakonia-ammattikorkeakoululle.	
	kuun	p:nä 200
	Toimeksiantajan edustaja:	Opiskelija:
	Liitteet	lkm. ja otsakkeet

On huomattava, että riippumatta toimeksiannosta useimmiten tarvitaan tutkimuslupa työyhteisöltä (ks. luvut 2.2.2 ja 4.3).

4.2.5 Hankkeistettu opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulujen opetuksen tulee olla mahdollisimman läheisessä yhteydessä työelämään. Yhtenä mittarina tästä ovat ns. hankkeistetut opinnäytetyöt. Hankkeistetuksi opinnäytetyö katsotaan, jos seuraavista ehdoista yksikin täyttyy:

- Työelämä maksaa joko Diakille tai opiskelijalle työn tekemisestä.
- Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja.
- Työyhteisön on alusta lähtien tarkoitus hyödyntää opinnäytetyön tuloksia omassa toiminnassaan, ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.

4.3 Opinnäytetyön käytännön toteutus

Hanke- tai tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen alkaa opinnäytetyön käytännön toteutus: tausta-aineiston, teoretiedon kartuttaminen ja täydentäminen, materiaalin ja tutkimusaineiston hankinta ja analysointi, hankkeen tai produktion käytännön toteutus ja arviointi. Tällöin on keskeistä

- tiedonhankintataitojen soveltaminen ja kartuttaminen
- ongelmaratkaisuprosessi, eettinen ja kriittinen asioiden käsittely
- yhteydet ja neuvottelut yhteistyökumppanien kanssa
- kohderyhmän kartoitus.

Kehittämishanke- ja produktiivtyöskentelyssä on lisäksi olennaista

- työn aiheen, muodon ja prosessin suunnittelu
- käsikirjoittaminen tai tuotteen suunnittelu
- tiimin tai tuotantoryhmän kokoaminen, laitteiston ja ohjelmien hallinta
- toiminnan organisointi ja materiaalin (esim. kuvaus) kokoaminen
- toteutus / kirjoittaminen / editointi / koodaus.

Lisäksi empiirisen tutkimuksen toteutuksessa on muistettava mm.

- tutkimuslupa, joka laaditaan liitteen 1 vakioasettelumallia käyttäen ja joka sisältää työn tarkoituksen, perustelut tutkimusluvan saamiseksi, maininnan tietojen luottamuksellisesta käsittelystä sekä työn tekijöiden yhteystiedot allekirjoituksineen
- aineiston keruu ja lähdekritiikki
- aineiston analyysi ja metodin arviointi sekä
- prosessikuvaus ja sen perustelujen suunnitelmallisuus ja täsmällisyys.

Tätä työskentelyä tukevat ohjaajat ja yhteistyökumppanit, opiskelijan aiemmat ammatilliset opinnot ja Opinnäytetyö ja tutkimusmenetelmät -opintokokonaisuuden metodiopinnot sekä englannin kielen ja tieteellisen kirjoittamisen opinnot. Tiedonhankinta kuuluu olennaisena osana tähänkin vaiheeseen.

4.4 Tulokset ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tuloksena saadaan uusia toimintamalleja, tuotteita tai tutkittua tietoa. Pelkkä tulosten tai tuotoksen kuvailu ei riitä, vaan tuloksia (tai tuotosta ja siitä saatua palautetta) myös tulkitaan ja tehdään

niistä johtopäätöksiä. Myös tutkimuksen validiutta ja reliabiliteettiä kannattaa pohtia. Tarkoituksena on nostaa esille työn tuloksena saadut olennaiset seikat ja pohtia, kuinka hyvin ne vastasivat työn alkuperäistä tavoitetta. Tuloksia voidaan vertailla muualla samasta aiheesta saatuihin tuloksiin. Tässä näkyy opinnäytetyön tekijän oma ajattelu. Tarkastelussa on olennaista:

- tulosten ja johtopäätösten vastaavuus lähtökohtiin ja ongelmiin
- produktion omaperäisyys ja innovatiivisuus
- merkittävien tulosten selkeä esiin nostaminen
- tulosten sijoittaminen yhteyksiinsä ja niiden vertailu aikaisempiin tutkimustuloksiin
- tulosten hyödynnettävyys, merkitys ja nivoutuminen ammatilliseen kasvuun ja työelämään
- oma ajattelu ja itsearviointi.

4.5 Julkistaminen

Opinnäytetyön tulokset on tarkoitettu edelleen hyödynnettäviksi, ja siksi julkistaminen on olennainen osa tutkivan ammattikäytännön prosessia ja myös arviointia. Opinnäytetyön julkistamiseen kuuluu kirjallisen raportin laatiminen ja raportin palauttaminen pdf-muodossa ja lisääminen Diakin opinnäytetyötietokantaan, työn julkistaminen esittelytilaisuudessa ja mahdollisesti työyhteisössä. Julkistamiseen liittyy myös kypsyysnäyte.

4.5.1 Raportin kirjoittaminen

Tutkiva ammattikäytäntö on myös erilaisten selvitysten ja analyysien tulosten välittämistä toisille. Opinnäytetyöhön kuuluu aina kirjallinen

raportti, jonka kirjallisen osan tekstin tulee olla hyvää suomen kieltä ja tulosten selvästi esitettyjä ja käytäntöön sovellettavia.

Diakissa käytetään kirjallisissa töissä ja opinnäytetöissä osan 2 kirjallista osaa koskevaa ohjeistoa, jossa kuvataan raportin rakenne, ulkoasu ja mm. lähdemerkinnät. Kirjallisissa töissä voidaan käyttää myös kuvan ja tekstin vuoropuhelua, käsitekarttoja, portfolioita ja muita kirjallisia muotoja kulloisenkin tehtävän mukaan. Ammatillisten erikoistumisopintojen kehittämishankkeissa ohjeistoa käytetään soveltuvien osien. Tarkempia ohjeita kirjallisten töiden ulkoasusta on esimerkiksi teoksessa Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, Tutki ja kirjoita. Ammatillisen äidinkielen oppaaksi suositellaan teosta Husu, Tarkomaa & Vuorijärvi 2001, Ammatillisuuden käsikirja. Hankkeeseen liittyvän opinnäytetyön raportoinnin tueksi on teos Lambert & Vanhanen-Nuutinen (painossa), Hankkeesta julkaisuksi – kirjoittaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän kehityshankkeissa.

Kirjallista raporttia aletaan laatia jo heti suunnitelman hyväksymisen jälkeen ja sitä rakennetaan koko opinnäytetyön toteutuksen ajan. On tärkeää merkitä muistiin kaikki käytetyt lähteet mahdollisimman tarkasti jo itse prosessin aikana. Raportissa on olennaista:

- kirjallisen raportin muoto, ulkoasu ja tekstin sujuvuus
- jäsentelyn selkeys ja johdonmukaisuus
- lähteiden merkitseminen.

4.5.2 Esitarkastus ja valmiin opinnäytetyön luovuttaminen

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa opinnäytetyöstä jätetään yleensä kolme kopiota esitarkastukseen: I ohjaajalle, II ohjaajalle ja kulloinkin tarkastuksia tekeväälle äidinkielenopettajalle. Esitarkastuksen jälkeen opiskelija palauttaa valmiista opinnäytetyöstä kolme kappaletta tarkas-

tajille ja sidottavaksi. Tarkemmat ohjeet opinnäytetyön palautuksesta annetaan yksikkökohtaisesti. Yhden paperiversion opiskelija toimittaa opinnäytetyön opiskelija-opponentille. Opinnäytteiden esitarkastus- ja luovutusaikataulu on opinto-oppaassa.

Opinnäytetyöraportti luovutetaan myös sille yhteisölle, jonka kehittämistä raportin tulokset edistävät ja joka on ollut mukana opinnäytetyössä. Ammatillisen erikoistumiskoulutuksen kehittämishankkeen raportti toimitetaan ohjaavalle opettajalle sopimuksen mukaan.

Valmis opinnäytetyö muutetaan pdf-tallennusmuotoon ja tallennetaan suoraan Diakin opinnäytetyötietokantaan. Samalla opiskelija antaa luvan opinnäytetyön kirjallisen raportin julkaisemisesta ja jakelusta. Julkaisulupa on liitteenä 2. Tarkemmat ohjeet pdf-muotoon muuttamisesta ja tietokantaan tallentamisesta annetaan yksikkökohtaisesti. Ohjeita on nähtävillä myös opiskelijaintrassa.

Opinnäytetyön sitominen vaihtelee yksiköittäin. Periaate on, että sitomisen hoitaa joko kirjasto tai jokin paikkakunnan kirjansidontaan erikoistunut yritys. Diakissa käytetään yhtenäisiä opinnäytetyön kansia, joiden värit ilmaisevat, mistä opinnäytetyöstä on kyse:

- *Lila*: Perustutkinto
- *Vihreä*: Ammatilliset erikoistumisopinnot
- *Oranssi*: Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- *Vaaleansininen*: Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, yhteinen koulutus Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa.

Opinnäytteet ovat julkisia. Julkisuudella varmistetaan se, että opinnäytteiden arviointi on objektiivista ja tasapuolista. Jos opinnäytetyö koskee jotakin työyhteisöä tai vastaavaa, niin varsinaisessa arvosteltavassa työssä ei saa olla luottamuksellista tietoa. (Opetusministeriö 2004.)

4.5.3 Opinnäytetyön julkistamistilaisuus

Opinnäytetöiden julkistamiseen liittyy aina julkinen esittelytilaisuus, johon osallistuu opiskelijoita, opettajia, työelämän edustajia ja asiakkaita. Tilaisuus voidaan suunnitella esimerkiksi koulutustilaisuudeksi, jossa opinnäytetyön tekijät monipuolisesti johdattelevat toisia opiskelijoita ja osallistujia teemaan, jota he ovat tutkineet. Tilaisuuteen kuuluu myös keskustelu, argumentointi ja opinnäytetyöraportin arviointi, joihin osallistuvat opponentit (ks. luku 4.6.3), muut opiskelijat, ohjaajat ja työelämän edustajat sekä muut tilaisuudessa mukana olevat.

Julkistamiseen voi liittyä artikkelin julkaiseminen jossakin alan lehdessä. Osa julkistamista voi olla esimerkiksi video- tai musiikkiesitys tai valokuvanäyttely. Tilaisuuksissa voidaan esitellä asiaan liittyvä kirjallinen työ.

Julkistamistilaisuudessa opiskelijat osoittavat ammattialansa asiantuntijuutta ja kykyä perustella tekemiään ratkaisuja ja tiedottaa valmistuneesta työstä. Samalla heille tarjoutuu mahdollisuus ammatissaan tarvittavan esiintymistaidon, viestinnän eri keinojen tai aikuiskouluttajan taitojen käyttämiseen. Julkistamistilaisuudessa on keskeistä:

- välineen, muodon ja viestin yhteensopivuus
- toteutuksen kommunikoivuus
- työn esittäminen monipuolisin keinoin
- argumentointitaitojen käyttäminen
- produktion esteettisyys, muodon ja tekniikan hallinta
- sisällön ja merkityksen hallinta.

4.5.4 Kypsyysnäyte

Ammattikorkeakoulua varten opiskelijan on kirjoitettava opinnäytetyönsä alalta kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä alaan ja suomen kielen taitoa. Tutkintolautakunta päättää kypsyysnäytteestä silloin, kun opiskelijalta ei vaadita tutkintosäännössä tarkoitettua kielitaitoa. (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/1995). Kypsyysnäyte kirjoitetaan valvotussa 120 minuuttia kestävässä tilaisuudessa yhdestä ohjaajan antamasta aiheesta opinnäytetyön alueelta sen jälkeen, kun opinnäytetyö on jätetty lopullisesti tarkastettavaksi. Kypsyysnäytteessä kirjoitettavan esseen tulee osoittaa kirjoittajan sisäistäneen ja syventyneen opinnäytetyönsä sisältöalueeseen. Sisällön arvioi opinnäytetyön ohjaava opettaja. Esseen ulko- ja kieliasun arvioi suomen kielen opettaja. Kypsyysnäyte arvioidaan hyväksytty tai hylätty –periaatteella.

4.6 Arviointi

4.6.1 Opinnäytetyön prosessin ja tuotoksen arviointi

Opinnäytetyöprosessissa itsearviointi ja vertaisarviointi ovat kehittymisen kannalta välttämättömiä. Arviointi kuuluu koko opinnäytetyöprosessiin. Sen tehtävänä on ohjata opiskelijaa kokonaisuuden hahmottamisessa, valintojen tekemisessä ja perusteluissa. Lisäksi arvioinnin tärkeä tehtävä on ohjata ja innostaa eteenpäin omien luovien ratkaisujen löytämisessä ja pitkäjänteisessä ammatillisessa kasvuprosessissa. Vertaisarviointiin kuuluu oleellisena osana opponointi. Asiantuntijaarviointi takaa laajemmalle yleisölle tiedon työn laadusta.

4.6.2. Opinnäytetyön ja kehittämistehtävien kokonaisarviointi

Opinnäytetyön tarkastaa työn ohjaaja sekä vähintään yksi muu tarkastaja. He kirjoittavat opinnäytetyöhön liitettävän lausunnon, joka sisältää työn arvioinnin ja arvosanan. Lausunto on julkinen. Seuraavassa on opinnäytetyöstä annettavasta lausunnosta esimerkkejä.

Esimerkki 1: Kehittämishanke tai tutkimus

OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

- 1 Tekijä/tekijät, työn nimi, julkaisupaikka ja aika
- 2 Aiheen valinta, sen perustelut
- 3 Aiheen teoreettinen hallinta, kirjallisuuden ja muun materiaalin jäsentely ja käyttö
- 4 Käytännön työskentely opinnäytetyöprosessin aikana
- 5 Tulokset, johtopäätökset ja raportointi
- 6 Yhteistyö, vuorovaikutus ja sitoutuminen ammattieteen
- 7 Julkistaminen ja viestittäminen
- 8 Kokonaisarviointi
- 9 Arvosana

Paikka _____ / _____ , _____
 Ohjaavan opettajan allekirjoitus Tarkastajan allekirjoitus

Esimerkki 2: Produktio

OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

- 1 Tekijä/tekijät, työn nimi, julkaisupaikka ja aika
- 2 Aiheen valinta, sen perustelut
- 3 Produktion a) sisältö, b) rakenne, c) muoto ja d) tekninen hallinta
- 4 Työskentelytapa ja käytetyt menetelmät
- 5 Kyky soveltaa ja kehittää alansa ammatillista osaamista
- 6 Eettisten kysymysten huomioon ottaminen prosessissa
- 7 Prosessin johdonmukaisuus ja kytkeytyminen työelämään

8 Tulosten luotettavuus, sovellettavuus, johtopäätökset
 9 Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot prosessin aikana
 10 Viestintä- ja ilmaisutavan valinta ja kieliasu
 11 Kokonaisarviointi
 12 Arvosana

Paikka _____ / _____ , _____
 Ohjaavan opettajan allekirjoitus Tarkastajan allekirjoitus

Pari- tai tiimityönä tehtävässä opinnäytetyössä arvosana on joko yhteinen tai se annetaan erikseen kullekin opiskelijalle. Arvioinnissa huomioidaan työprosessi, lopullinen tuotos (produktioissa) ja raportti. Kokonaisuudesta annetaan yksi arvosana (1–5). Tutkintotodistukseen kirjaataan opinnäytetyön arvosana ja nimi. Nimen selkeyteen ja ilmaisutapaan tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkintotodistukseen merkitsemisen sekä opinnäytetyön julkistamisen vuoksi.

Seuraavassa on opinnäytetyönprosessin tai kehittämistehtävän eri vaiheiden ja niissä syntyvän tuloksen arvioinnin tarkennetut kriteerit. Kunnollisen kehittämistyön on myös noudatettava tutkimuksen logiikkaa. Työn on pohjauduttava aiempaan tietämykseen, sen on tähdättävä uuden toiminnan luomiseen ja se on toteutettava systemaattisesti ja metodisesti oikein. (Kainulainen 2004, 64.) Arviointikriteerejä käytetään itsearviointissa sekä ohjaajan, opponentin ja tiimin työvälineenä opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa ja lopullista tutkintotodistuksen arvosanaa päätettäessä.

Opinnäytetyölle esitetään sitä arvosanaa, jonka kuvaus keskeisiltä osin – ei välttämättä kaikilta osin – on tunnistettavissa työssä. Seuraavassa esitellään ammattikorkeakoulun perustutkinnon ja ammatillisten erikoistumisopintojen opinnäyte- ja kehittämistöiden arviointikriteerit. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön arviointikriteerit julkaistaan Diakin [www-sivuilla](http://www.sivuilla).

Perustutkintoon johtava koulutus – arviointikriteerit:

KIITETTÄVÄ 5

Tehtävän asettelu

- aihe on merkittävä ja sillä on uutuusarvoa
- aiheen valinta on perusteltu kriittisesti, johdonmukaisesti ja tavoitteellisesti

Käytännön toteutus

- aineisto on edellisen lisäksi ajankohtaista; aihe ja sisältö vastaavat toisiaan
- työ on kokonaisuus, jossa näkyy persoonallinen ote
- tiedonhankinta on monipuolista, kriittistä ja laaja-alaista
- aineiston analyysi, metodin arviointi ja prosessikuvaus ja sen perustelujen esittäminen on täsmällistä
- oman työn kehittämis ehdotukset ovat perusteltuja, vuorovaikutteisia ja luovia
- opinnäytetyö tuottaa uutta tietoa ja osoittaa innovatiivisuutta

Muotoseikat

- raportti on sekä muodoltaan että sisällöltään viimeistelty, selkeä ja havainnollinen sekä kieliasu monipuolinen, luonteva ja virheetön
- raportissa on sopivasti metatekstiä helpottamassa lukemista

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- osallistuminen keskusteluun on ollut innostavaa, aktiivista ja rakentavaa, valmistautuminen huolellista tarkoituksenmukaista

ERITTÄIN HYVÄ (4)

Tehtävän asettelu

- aihe on merkittävä ja ajankohtainen
- tutkimus- tai kehittämistehtävä on selkeä, ymmärrettävä, yksiselitteinen ja täsmällisesti ilmaistu; keskeiset ilmiöt on rajattu järkevästi ja luontevasti; metodiset valinnat on perusteltu
- alusta saakka mukana on sopimukseen perustuva työelämäyhteys, joka takaa työelämän todellisten tarpeiden ja näköalojen mukanaolon

Käytännön toteutus

- aineisto on tasokas ja kattava, sen luotettavuutta on pohdittu, sitä on käytetty kriittisesti ja suhteutettu luovasti aikaisempaan tietoon tai tutkimukseen
- käsitteiden määrittely on loogista ja selkeää
- opinnäyteprosessi on kuvattu ja arvioitu täsmällisesti, kriittisesti ja ammatillisesti
- työssä on eettistä pohdintaa, johtopäätöksiä ja sovellutuksia; ratkaisuja on pohdittu kristillisen ja sosiaalieettisen arvopohjan kannalta
- tulosten perusteella esitetään aiempaan tietoon suhteutettuja

Muotoseikat

- esitystapa on helppolukuista, täsmällistä ja johdonmukaista, kieliasu moitteetonta
- lähdemerkinnät ohjeiden mukaiset ja loogiset, raportin muodollinen puoli lähes moitteeton

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- tekijällä on vastuullinen, sitoutunut, oma-aloitteinen, itsenäinen, toisia kunnioittava ja erilaisia mielipiteitä arvostava ote ja rakentava vuorovaikutus

HYVÄ (3)***Tehtävän asettelu***

- aihe on ammattikäytäntöjen kehittämisen (amatillisen kasvun) kannalta tärkeä
- aiheen valinta on johdonmukaisesti perusteltu

Käytännön toteutus

- aineistoa on riittävästi, se on tarkoituksenmukaista
- aiempaa tietoa on hyödynnetty luontevasti
- peruskäsitteistö on määritelty ja sitä käytetään johdonmukaisesti
- keskeiset tutkittavat ilmiöt on tunnistettu ja rajattu jäsentyneesti
- tiedonhankinta on tavoitteellista
- tiedonkeruu on kuvattu, sen luotettavuutta pohdittu
- aineiston analyysi on perusteellinen ja johdonmukainen
- oman opinnäytetyöprosessin kehittämis ehdotuksia on esitetty ja perusteltu hyvin
- tuloksissa vastataan asetettuihin tehtäviin ja ongelmiin; niiden perusteella on tehty johtopäätöksiä
- tuloksia on sovellettu luontevasti työelämään

Muotoseikat

- raportti on pääsääntöisesti ohjeiden mukainen
- lähteet selkeästi merkitty
- kirjallinen ilmaisu on hyvää, havainnollistaminen tulosten esittämistä tukevaa

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- prosessin aikana opiskelija on etsinyt ja hyödyntänyt ohjausta
- osallistuminen arvioitiin ja keskusteluun on ollut ohjaajan ja seminaariryhmän kanssa tarkoituksenmukaista

ERITTÄIN TYYDYTTÄVÄ 2***Tehtävän asettelu***

- aihe on tavanomainen mutta liittyy ammattikäytäntöihin ja tukee amatillista kasvua
- perustelut ovat osin yksipuolisia; kehittelyprosessi on jäänyt lyhyeksi

Käytännön toteutus

- aineisto on ajankohtaista mutta niukkaa, peruskäsitteiden määrittely epätasaista
- opinnäytetyö ei muodosta selkeää kokonaisuutta
- keskeiset ilmiöt on tunnistettu ja rajattu; tutkimusongelmat tai kehittämistavoitteet ovat kapea-alaisia
- tiedonkeruun luotettavuutta on pohdittu jonkin verran
- oman prosessin kehittämis ehdotuksia on suppeasti
- tulokset on liitetty aiempaan tutkimustietoon satunnaisesti; soveltaminen työelämään on tilannesidonnaista

Muotoseikat

- esitystapa on kankeaa, havainnollistaminen kaavamaisista

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- vuorovaikutuksellinen työskentely opinnäytetyötä tehdessä on ollut satunnaisesti aktiivista
- opiskelija on hyödyntänyt ohjausta kaavamaisesti
- yhteistyö ja vuorovaikutus on eri osapuolten kanssa vähäistä ja opiskelijan omilla ehdoilla toteutuvaa
- osallistuminen vertaisohjaukseen ja -arviointiin on ollut niukkaa

TYYYDYTTÄVÄ 1***Tehtävän asettelu***

- aihe on ammattialaan kuuluva mutta sen valinta suppeasti perusteltu
- aiheen kehittelyprosessi on jäänyt lyhyeksi ja keskeneräiseksi, tutkimusongelma kaipaas tämentämistä

Käytännön toteutus

- aineisto on puutteellinen ja epätasainen tavoitteisiin nähden
- peruskäsitteet on määritelty yksipuolisesti
- keskeiset tutkittavat ilmiöt on tunnistettu ja rajattu sattumanvaraisesti; työn tavoitteet eivät ole selkeästi määriteltyjä, tiedonkeruun luotavuuden pohdinta on vähäistä
- prosessin arviointi on niukkaa, kehittämisohjeita on suppeasti eikä niitä ole perusteltu
- työ esitetään kuitenkin hyväksyttäväksi, koska tehtäviin ja ongelmiin on vastattu

Muotoseikat

- kirjallinen ilmaisu on epäjohdonmukaista ja kaipaas kohentamista; taulukoissa, kuvioissa ja lähdemerkinnöissä on virheitä

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- työskentely opinnäytetyötä tehdessä on osoittanut pyrkimystä yhteistyöhön
- opiskelija on hyödyntänyt ohjausta kaavamaisesti
- yhteistyö ja vuorovaikutus eri osapuolten kanssa on ollut vähäistä ja opiskelijan omilla ehdoilla toteutuvaa
- osallistuminen vertaisohjaukseen ja -arviointiin on ollut niukkaa

HYLÄTTY (0)***Tehtävän asettelu***

- opinnäytetyön aihe on irrallinen ammatillisen kasvun ja ammattikäytäntöjen kannalta eikä sitä ole perusteltu.

Käytännön toteutus

- materiaali on hajanaista ja epätarkoituksenmukaista
- käsitteiden määrittely puuttuu
- opinnäytetyön jäsentely on epäjohdonmukainen: aihe, käytetty materiaali ja opinnäytetyön sisältö eivät vastaa toisiaan
- keskeisiä ilmiöitä ei ole tunnistettu
- ongelmanratkaisuprosessia ei ole kuvattu.
- kriittinen asioiden käsittely ja työn kuvaus puuttuvat
- aineiston keruun kuvaus ja lähdekritiikki puuttuvat

Muotoseikat

- raportti on epäjohdonmukainen ja esitystyylillä huolimaton

- kirjallinen ilmaisu on erittäin puutteellista ja se vaikeuttaa ymmärtämistä

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- vuorovaikutustaitojen puutteellisuus vaikeuttaa opinnäytetyöprosessia ja kehittämistoimintaa.

Erikoistumisopintojen kehittämistehtävä – arviointikriteerit

KIITETTÄVÄ 5

LAAJA-ALAINEN, SYVÄLLINEN AMMATILLINEN OSAAMINEN

LUOVA JA KEHITTÄVÄ TYÖOTE

- Tehtävässä sisällöllinen ilmiö on selkeästi rajattu ja perusteltu ja tuotos on käytäntöä kehittävä
- Tehtävä perustuu tutkimustietoon ja opiskelija on kehittänyt osaamistaan tutkimustiedon avulla
- Tehtävässä näkyy synteisiin pyrkiminen, mutta kaikilta osin siinä näkyy analyttinen ote oppimiseen
- Tehtävä on selkeä ja johdonmukainen
- Tehtävässä näkyy kehittämistehtävän tavoitteiden sisäistäminen
- Tehtävä on persoonallinen, luova ja kehittävä ote oppimiseen tulee esille
- Kirjoittajan omat näkemykset ja kritiikki tarkasteltavasta teemasta ovat perusteltuja.
- Tehtävässä esitetään kehittämishaasteita omalle oppimiselle
- Käytetty aineisto on laaja-alainen, joten kirjoitus sisältää vaihtoehtoisia näkemyksiä ja aineistoa arvioidaan kriittisesti, objektiivisesti ja kunnioittavasti
- Lähteet ja lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti
- Kirjallinen ilmaisu ja työn ulkoasu on moitteeton

ERITTÄIN HYVÄ 4

KRIITTINEN, ARVIOIVA JA SOVELTAVA AMMATILLINEN OSAAMINEN

TUTKIVA OTE

- Tehtävässä sisällöllinen ilmiö on rajattu ja tuotos on käytäntöä kehittävä
- Tehtävä perustuu tutkimustietoon ja muuhun kirjallisuuteen ja opiskelijat pyrkii kehittämään osaamistaan tutkimustiedon avulla
- Tehtävässä näkyy analyttinen ote oppimiseen
- Tehtävässä näkyy kehittämistehtävän tavoitteiden, sisältöjen ja käsitteiden merkityksen sisäistäminen
- Tehtävässä on perustellut kannanotot ja siinä esitetään relevantteja käytännönläheisiä esimerkkejä
- Tehtävässä paljastetaan näkemyksiä ja nostetaan kantaa esitettyihin kysymyksiin
- Käytetty aineisto on monipuolinen ja tulee ongelmanratkaisua tai annetun teeman jäsentämistä
- Tehtävä on jäsennelty ja looginen kokonaisuus, joka sisältää analysointia, kriittistä arviointia, omia pohdintoja, tulkintoja ja käsityksiä, joita perustellaan ja havainnollistetaan
- Lähteet ja lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti
- Kirjallinen ilmiasu ja työn ulkoasu lähes virheetön

HYVÄ 3**JÄSENTYNYT AMMATILLINEN OSAAMINEN****TOTEAVA OTE**

- Tehtävässä sisällöllinen ilmiö on rajattu ja tuotos on osittain käytäntöä kehittävä
- Tehtävä perustuu osin tutkimustietoon ja kirjallisuuteen ja opiskelija pyrkii kehittämään osaamistaan tutkimustiedon avulla
- Tehtävässä näkyy pääosin analyyttinen ote oppimiseen
- Tehtävässä näkyy oppimistehtävän keskeiset sisällöt ja käsitteiden väliset yhteydet
- Tehtävässä tieto on jäsentynyt, sitä arvioidaan kriittisesti ja tietoa sovelletaan luontevasti oppimistehtävään
- Tehtävässä ratkaisut ovat perusteltuja ja käsitteiden käyttö on loogista
- Tehtävä on asiallinen, johdonmukainen ja perusteltu
- Käytetty aineisto on riittävä
- Tehtävässä on jonkin verran omaa pohdintaa ja tulkintaa
- Tehtävässä on lähinnä tapahtumien kuvausta ja lähdeaineiston referointia
- Lähteet ja lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti
- Kirjallinen ilmaisu ja työn ulkoasu on jonkin verran puutteellista

ERITTÄIN TYYDYTTÄVÄ 2**TILANNEKOHTAINEN AMMATILLINEN OSAAMINEN**

- Tehtävässä sisällöllinen ilmiön rajausta on epäselvä ja tuotos on vähäisessä määrin käytäntöä kehittävää
- Tehtävä perustuu osin tutkimustietoon, mutta pääosin muuhun alan kirjallisuuteen
- Tehtävä on osin tutkimusten ja muun kirjallisuuden analysointia, mutta pääosin kirjallisuuden referointia
- Tehtävässä ilmenee selkeästi opitut tärkeimmät tieto- ja taitoalueet
- Tehtävässä on omaa pohdintaa, yksittäisiä päätelmiä ja jossain määrin sovellusta analysointia ja arviointia
- Tehtävässä kuvaillaan syy-seuraus -yhteyksiä
- Tehtävässä on perusteltuja näkemyksiä, mutta ne ovat eriytyneitä ja kapea-alaisia
- Tehtävässä on monipuolinen aineisto, mutta siitä ei muodosteta selkeää kokonaisuutta
- Lähteet ja lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti
- Kirjallisessa ilmaisussa ja työn ulkoasussa on selviä puutteita

TYYYDYTTÄVÄ 1**EPÄTASAINEN, YKSIPUOLINEN AMMATILLINEN OSAAMINEN**

- Tehtävässä sisällöllistä ilmiötä ei ole rajattu ja tuotos on vähäisessä määrin käytäntöä kehittävää
- Tehtävä perustuu pääosin alan kirjallisuuteen ja tutkimustiedon käyttöä ei voida havaita
- Tehtävä perustuu kirjallisuuden referointiin
- Tehtävässä kuvaillaan yksittäisiä tietoja tai käytännön tilanteita.
- Tehtävässä ilmiöiden ja käsitteiden arviointi ja niiden välisten yhteyksien ymmärtäminen on puutteellista
- Tehtävässä ei ilmene kannanottoja ja tai ne ovat perustelemattomia ja yksipuolisia
- Tehtävän aineisto on puutteellinen ja kehittämistehtävän tavoitteeseen tai ongelmanratkaisuun heikosti liittyvää
- Tehtävä on lähinnä tilanteiden tai ilmiöiden kuvasta yksittäisellä tasolla
- Tehtävä on hajanainen ja epälooginen
- Lähteet ja lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti
- Kirjallinen ilmaisu vaikeuttaa tekstin ymmärtämistä

HYLÄTTY O

- Tehtävä on epäjohdonmukainen, ylimalkainen ja vailla perusteluja
- Tehtävän aineisto on epätasaista, hajanaista eikä tue tehtäväksiantoa
- Tehtävä on hajanainen ja huolimaton
- Kirjallinen ilmaisu on erittäin puutteellista ja vaikeuttaa ymmärtämistä

4.6.3 Opponointi

Jokaiselle työlle nimetään opiskelijaopponentti. Opponenttina toimiminen on osa tutkivan ammattikäytännön kehittämistä, ja siksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen. Opponenttina toimiva opiskelija perehtyy tarkoin opponoitavaan työhön ja antaa työstä rakentavaa palautetta arviointikriteerien mukaisesti. Lisäksi hän valmistelee työhön liittyviä kysymyksiä ja väitteitä, jotka selvittävät työn tekijöiden perehtyneisyyttä aiheeseen, tuovat esiin työn vahvoja ja heikkoja puolia sekä virittävät keskustelua työstä. Opponentti toimii myös opinnäytetyöprosessin kuluessa järjestettävien seminaarilaisuuksien puheenjohtajana ja esittää oman arviointinsa esitetystä työstä ja opinnäytetyön prosessin etenemisestä.

Opinnäytetyöryhmässä ja väliopponoinneissa opiskelija harjaantuu palautteen ja vertaisohjauksen antamiseen. Opponoinnin aikana opiskelija osoittaa kykenevänsä keskustelemaan kriittisesti, perustelemaan ratkaisujaan, kuulemaan palautetta ja nostamaan esille kysymyksiä ja mahdollisuuksia, jotka auttavat työn tekemisessä. Opponentti harjaantuu seminaari- ja yleiskeskustelutilaisuuksien vetämiseen. Keskustelussa annetaan kaikille osallistujille mahdollisuus käyttää puheenvuoroja. Esittelytilaisuuksien, esittelijän ja opponentin toimintaa arvioidaan opinto-oppaan kriteereiden mukaan.

Opinnäytetyöhön liittyvissä keskustelutilaisuuksissa prosessin eri vaiheissa arvioidaan sitä, mitä uutta tietoa työstä saadaan ammattikäytän-

töihin ja kehittämiseen. Keskusteluissa tuodaan esille, mitä ristiriitaisuuksia tulee esiin, mitkä ovat kyseisen työn eettiset kysymykset ja vaikuttamishaasteet sekä millainen on tilanteen toteutustapa ja ilmapiiri.

Opinnäytetyön valmistumisvaiheessa opponenti kiinnittää huomiota:

- aiheen ajankohtaisuuteen
- työn kokonaisuuteen, johdonmukaisuuteen ja omaperäisyyteen
- tarkastelunäkökulman ja teorian valintaan
- produktion, tutkimus- tai kehittämistehtävän kysymysten asetteluun ja rajaukseen
- käytettyihin menetelmiin ja aineiston keruuseen
- lähteiden käyttöön ja merkitsemiseen
- tuloksiin ja johtopäätöksiin sekä
- lopulliseen raporttiin ja tuotokseen sekä julkistamistilaisuuteen.

LÄHTEET

- Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/1995, 3.3.1995.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2004. Tutkimus- ja kehitystoiminnan strategia 2005–2008. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.6.2005
http://www.diak.fi/files/diak/Diaktori/KS_2005_2008.pdf
- Helsingin yliopiston Opiskelijakirjasto 2001. Informaatiolukutaidon osaamistavoitteet yliopisto- ja korkeakouluopetuksessa. Viitattu 10.6.2005
<http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/hankkeet/arkisto/infoluku/osaamistavoitteet.htm>
- Henkilötietolaki 523/1999, 22.4.1999.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Husu, Mirja, Tarkoma, Elise & Vuorijärvi, Aino 2001. Ammattisuomen käsikirja. 6. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Hyväri, Susanna & Karjalainen, Anna Liisa 2005. Narratiivinen kirjoittaminen ammatillisen ymmärryksen syventäjänä sosiaalialan jatkotutkinnossa. Teoksessa Eila Okkonen (toim.) Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – tulokset ja tulevaisuus. Julkaisu 3. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, 125–132.
- Kainulainen, Sakari 2004. Oikein, totta ja hyödyllistä. Teoksessa Hannu Kotila ja Arto Mutanen (toim.) Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: Edita, 68–77.
- Kallioinen, Outi 2004. Jatkotutkinnon opinnäytetyöt – kehittämistä, tutkimusta ja tiedettä osaamisen johtamisen jatkokoulutusohjelmassa. Teoksessa Eila Okkonen (toim.) Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – toteutuksia ja kokemuksia. Julkaisu 2. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, 99–109.
- Opinnäytetöiden julkisuus 2005. Opetusministeriö. Kirje 28.1. Dnro 3/500/2004.

- Lambert, Pirjo & Vanhanen-Nuutinen, Liisa (painossa). Hankkeesta julkaisuksi. Kirjoittaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän kehityshankkeissa. Helsinki: Edita.
- Rissanen Riitta 2004. Asiantuntijatyön kehittämisen metodit opinnäytetyön haasteena. Teoksessa Hannu Kotila ja Arto Mutanen (toim.) Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: Edita, 196-209.
- Saarela, Merja, Asikainen, Paula, Hautanen, Juha & Kemiläinen, Arja 2004. Ammattikorkeakoulujen hyvinvointiteknologian jatkotutkinto-opiskelijoiden työelämän kehittämistehtävät. Teoksessa Eila Okkonen (toim.) Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – toteutuksia ja kokemuksia. Julkaisu 2. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, 110-121.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

OSA 2: Ohje Diakin kirjallisiin töihin

Ohje opinnäytetöihin ja muihin Diakin kirjallisiin töihin. Lisäksi liitteessä 1 on ohjeita asiakirjan vakioasetteluun, jota käytetään esimerkiksi hakemuksissa, sopimuksissa tai tiedotteissa.

1 ULKOASU JA KIELI

1.1 Tekstin asettelu

Käytetään ns. vasen suora -asettelua eli kaikki rivit, myös otsikot, aloitetaan samasta kohdasta vasemmalta. Käytetään tavutusta ja tasataan molemmat reunat. Paperin vasempaan reunaan jätetään 4 cm:n reunus, jotta työ voidaan nitaa yhteen. Oikean reunuksen leveys on 2 cm, ylä- ja alareunuksen leveys 2,5 cm. Riviväli on 1,5 ja kirjasinkoko 12.

Pääotsikot kirjoitetaan SUURAAKKOSIN ja väliotsikot tavallisin kirjaimin. Pääotsikon edelle jätetään kolme tyhjää riviä ja jälkeen kaksi. Kukin pääluku voidaan aloittaa myös omalta sivultaan. Väliotsikon edelle jätetään kaksi tyhjää riviä ja sen jälkeen yksi. Sivun alimman otsikon jälkeen tulee mahtua tekstiä vähintään kaksi riviä. Ellei mahdu, otsikko on siirrettävä seuraavalle sivulle.

Jos jokin tekstin kohta, esimerkiksi määritelmä tai esimerkki, halutaan erottaa muusta tekstistä sisentämällä, sisennys alkaa seuraavasta sarakkeesta eli 2,3 cm tekstin alkamiskohdasta. Sisennyksessä käytetään pienempää riviväliä (1), mutta ei lainausmerkkejä silloinkaan, kun sisennyksellä osoitetaan suoraa lainausta. Sisennys sinänsä osoittaa, että kyseessä on suora lainaus.

1.2 Sivunumerointi

Sivunumeron paikka on oikeassa yläreunassa (ylätunnisteessa). Sivut numeroidaan arabialaisin numeroin nimiölehdestä (sivu 1) alkaen; kuitenkin ensimmäinen sivunumero tulee näkyviin vasta toiselta varsinaiselta tekstisivulta. Nimiölehti, tiivistelmä, abstract, mahdollinen esipu-

he, sisällysluettelo ja johdannon varsinaisen tekstin ensimmäinen sivu jäävät siis ilman numeromerkintää mutta ovat silti numeroinnissa mukana. Sivunumerointi jatkuu läpi työn liitteet mukaan lukien.

1.3 Nimiölehti

Nimiölehti kertoo, mikä työ on kyseessä. Työn otsikko kirjoitetaan SUURAAKKOSIN kannen keskelle. Otsikoissa käytetään suurempaa kirjasinkokoa. Otsikon tulee olla sisällöllisesti informatiivinen mutta muodoltaan kielellisesti ytimekäs. Otsikon pitäisi ilmaista, mistä koko tekstin sisällössä on kyse, mieluusti myös näkökulma. Pääotsikkoa tarkentavaan nimeen voi sijoittaa selittäviä aineksia. Tarkentava otsikko kirjoitetaan pienin kirjaimin.

Kannen oikeaan alakulmaan merkitään tiedot työn tekijästä, laadusta (esim. Opinnäytetyö, Lapsuus ja nuoruus -opintokokonaisuuden ko-koava tehtävä, Raportti kansainvälisestä harjoittelusta jne.), ajankohdasta, julkaisupaikasta sekä koulutusohjelmasta, suuntautumisvaihtoehtodista ja tutkintonimikkeestä. Esimerkki oikean alanurkan tekstistä:

Mari Diakkilainen - Ari Pohtiva
Opinnäytetyö, kevät 2005
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Kauniaisten
yksikkö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

2 TIIVISTELMÄ

Tiivistelmä tehdään jokaisen opinnäytetyön kirjalliseen raporttiin. Se on korkeintaan yhden sivun mittainen. Se on kooste työn keskeisestä sisällöstä ja tärkeimmistä tuloksista. Tiivistelmä on itsenäinen kokonaisuus, josta saa nopeasti yleiskuvan työstä. Siinä esitellään työn tavoite, aineisto, menetelmät ja tulokset lyhyesti. Tiivistelmä kirjoitetaan sekä suomeksi että englanniksi. Viittomakielentulkin koulutuksessa tiivistelmä laaditaan myös viittomakielellä. Tiivistelmän loppuun merkitään asiasanat, jotka kuvailevat työn sisältöä ja helpottavat työn tallentamista ja hakua tietokannoista.

Suomenkielisen tiivistelmän asiasanoina käytetään YSAn (Yleinen suomalainen asiasanasto) mukaiset asiasanat. (Käytä hyväksesi VESA-verkkosanastoa <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/index.html>). Linkki on myös Diakin verkkokirjaston sivuilla. Asiasanoista tulee ilmetä sisältöä kuvaavien asiasanojen lisäksi työn toteutustapa (tutkimus, produktiot, kehittämisprojektit) sekä aineiston analyysitapa (kvantitatiivinen tutkimus, kvalitatiivinen tutkimus).

Englanninkielisiin asiasanojen valintaan saa apua eri alojen sanastoista ja tesauksista, joita on internetissä tai jotka ovat asiasana-luetteloina tietokannoissa, esim. Religion Index Thesaurus on Atla-tietokannan yhteydessä. Linkkejä eri sanastoihin on koottu Diakin verkkokirjaston sivulle.

Tiivistelmä kirjoitetaan kokonaisuin virkkein, ja sen paikka on heti kansilehden jälkeen. Siihen ei merkitä sivunumeroa, mutta se lasketaan mukaan työn sivunumeroihin. Tiivistelmä laaditaan rivivälillä 1.

Tiivistelmässä verbien aikamuoto on imperfekti ja pääluokka passiivi, kun viitataan opinnäytetyön tekijöihin ja heidän toimintaansa. Myös

muut 1. persoonaan viittaavat päätteet jätetään pois. Preesensia voi käyttää mahdollisista yleispätevistä tuloksista mainittaessa.

Tiivistelmästä ja abstraktista esitetään seuraavaksi Diakissa käytössä oleva tiivistelmäsivumalli.

Esimerkki tiivistelmän rakenteesta:

TIIVISTELMÄ

Mari Diakkilainen & Aki Pohtiva. Kirkon nuorisotyön haasteet. Kauniainen, kevät 2005, 72 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Kauniaisten yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoite

Aineisto

Menetelmät/Prosessi

Päätulokset

Johtopäätökset

Asiasanat: kirkon nuorisotyö, haasteet, tulevaisuus, kvalitatiivinen tutkimus

Esimerkki englanninkielisen tiivistelmän rakenteesta (englanninkieliset koulutusohjelmien ja suuntautumisvaihtoehtojen nimet löytyvät Diakin englanninkielisiltä [www-sivuilla](http://www.sivuilla)):

ABSTRACT

Mari Diakkilainen & Aki Pohtiva. Challenges of the Youth Work in the Evangelical-Lutheran Church. Kauniainen, Spring 2005, 72 p., 3 appendices.

Diaconia Polytechnic, Kauniainen Unit, Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work.

Aim of the study

Material / Data

Process description / methods

Main results

Conclusions

Key words: Church Youth Work, Challenges, Future, Qualitative Research

3 SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelon otsikko on lyhyesti ‘SISÄLTÖ’ tai ‘SISÄLLYS’. Sisällysluetteloa käytetään kaikissa laajoissa kirjallisissa töissä, mutta ei esimerkiksi esseen tyylisissä tuotoksissa.

Sisällysluettelossa tulee olla kaikki työssä käytetyt otsikot siinä muodossa kuin ne ovat työssäkin. Paras otsikko on kattava, helposti ymmär-

rettävä ja melko lyhyt. Siitä pitäisi kuitenkin käydä ilmi tärkeimmät rajaukset.

Otsikot (johdanto mukaan luettuna) ja mahdolliset alaotsikot numeroidaan juoksevasti sekä sisällysluetteloon että tekstiin. Otsikon numeroiden väliin merkitään pisteet, mutta viimeisen numeron jälkeen pistettä ei tule. Pääotsikot kirjoitetaan SUURAAKKOSIN ja alaotsikot pienin kirjaimin. Alaotsikot sisennetään alkamaan porrastetusti.

Sisällysluettelossa tulee näkyä luvun (myös lähdeluettelon ja liitteiden) alkamissivun numero. Käytännöksi on tullut, että luvussa ei ole pelkästään yhtä alalukua. Samantasoisia alaotsikoita tulee siis olla vähintään kaksi. Teksti tulee jäsenellä niin, että kolme otsikkotasoa riittää.

4 RAKENNE

4.1 Johdanto

Johdanto on kutsu innostavaan ja antoisaan lukukokemukseen. Se kertoo lukijalle työn lähtötilanteen: miksi kirjoittaja haluaa perehtyä juuri tähän aiheeseen, mihin laajempaan aihekokonaisuuteen käsiteltävä aihe liittyy, mitä hyötyä työstä ja sen tuloksista on käytännössä, mikä on varsinainen tutkimustehtävä tai tutkimusongelma, mistä näkökulmasta aihetta käsitellään. Johdannon pituus on 1–2 sivua.

Johdannon otsikoksi on suositeltavaa muotoilla jokin johdantoluvun *sisältöön* luontevasti perustuva otsake, esim. ”Rippikoulutyöhön koulutautumisen lähtökohdat”.

4.2 Käsittelyosa

Käsittelyosa jakautuu useampiin alalukuihin. Käsittelyosassa kirjoittaja välittää oppimaansa, lukemaansa ja kokemaansa tietoa asiatyylisesti. Lähteistä saadut tiedot erotetaan omista ajatuksista käyttämällä lähdeviitteitä.

Tutkimusongelma(t) pyritään esittämään sellaisen kysymyksen muodossa, johon ei riitä kyllä- tai ei-vastaus. Käytettävät käsitteet määritellään. Lukijan on päästävä selville, missä merkityksessä kirjoittaja on käyttänyt keskeisiä käsitteitä.

Käsittelyosassa opinnäytetyön tekeminen kirjataan eri vaiheineen ja valintaperusteluineen. Tulokset selvitetään ongelmittain siten, että lukija löytää helposti päätulokset. Tulososassa ei yleensä vielä tulkita tuloksia. Jos kuitenkin halutaan jo tässä vaiheessa tulkita ja tehdä johtopäätöksiä, ilmaistaan se kappaleen otsikolla *Tulokset ja johtopäätökset*. Tuloksia esitellään sanallisesti sekä taulukkojen ja kuvioden muodossa. Tuloksien esittelyyn voivat liittyä myös esim. www-sivut, cd-rom, video-ohjelma, näytelmä, musiikkiesitys tai opintomateriaali.

Kirjoittajan tulee käyttää suomen kielen aikamuotoja tietoisesti. Kun tekstissä viitataan omaan opinnäytetyöprosessiin, on sopiva aikamuoto imperfekti. Imperfektia käytetään myös viitattaessa aikaisemmin julkaistuihin tutkimuksiin sekä omiin ja muiden tutkijoiden erityistuloksiin.

Käsillä olevaa valmista tutkimusta tarkoitettaessa on luontevaa käyttää preesensia. Preesens on sopiva aikamuoto myös teoreettisesta taustasta kirjoitettaessa silloin, kun halutaan luoda vaikutelma, että opinnäytetyön kirjoittaja hyväksyy lähteensä ajatuksen. Niin ikään on perusteltua

käyttää preesensia tuloksia tarkasteltaessa silloin, kun esitetyllä asialla on kirjoittajan käsityksen mukaan laajempaa merkitystä.

4.3 Pohdinta ja johtopäätökset

Pohdintaluvussa kootaan työn tärkeimmät tulokset ja käsitellään niitä kriittisesti. Luvussa arvioidaan tulosten suhdetta aikaisempiin tutkimuksiin, menetelmän sopivuutta ja luotettavuutta, tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksia ja tuloksiin vaikuttaneita tekijöitä. Pohdinnassa tehdään ehdotuksia jatkotutkimuksista ja kerrotaan tutkimuksen aikana mahdollisesti heränneistä lisäkysymyksistä. Pohdinnassa kirjoittaja voi esittää kunkin tuloksen suhdetta käytäntöön sekä ilmiön yleiseen problematiikkaan ja teoriaan.

Johtopäätökset voidaan kirjoittaa omaksi kappaleekseen. Tällöin kappaleessa pohditaan tulosten ja koko opinnäytetyöprosessin käytännön sovellusmahdollisuuksia ja johtopäätöksiä tutkivaan ammattikäytäntöön.

Myös pohdintaluvulle on eduksi, jos sen otsikko on muotoiltu luvun sisällön ydinajatuksen pohjalta.

4.4 Taulukot, kuviot ja kuvat

Käsiteltävää asiaa voidaan havainnollistaa kuvioiden, taulukoiden, kuvien tai muiden asioiden avulla. Ne numeroidaan juoksevasti omissa sarjoissaan. Perinteisen käytännön mukaan taulukon numero ja otsikko sijoitetaan taulukon yläpuolelle, kun taas kuvion numero ja otsikko kuvion alapuolelle. Otsikossa sana TAULUKKO tai KUVIO kirjoitetaan suuraakkosin.

Kuviota ja taulukkoa tulee voida lukea itsenäisenä kokonaisuutena. Kuvioihin ja taulukoihin viitataan edeltävässä tekstissä ja niitä myös kommentoidaan, mutta ei selosteta uudelleen. Jos kuvio, taulukko tai kuva (tms.) on kopioitu jostakin muualta, lähde on osoitettava lähdeviitteellä.

5 LÄHTEIDEN MERKITSEMINEN

5.1 Lähdeviitteet tekstissä

Tekstiin upotettava viite kertoo lukijalle, kenen esittämistä tiedoista on kyse. Viite kirjoitetaan sulkeisiin lainatun kohdan päätyttyä, esimerkiksi virkkeen tai kappaleen loppuun. Viite merkitään sekä referoidun että samasanaisen lainauksen loppuun. Viite tarvitaan myös muihin kuin kirjallisiin lähteisiin. Tällöin esimerkiksi liitettäessä tekstiin kuvia tulee varmistua siitä, että julkaiseminen opinnäytetyössä ei loukkaa tekijänoikeuksia.

Yleisesti käytössä olevia viitteen merkitsemistapoja on useita. Diakissa noudatetaan tässä esitettyä käytäntöä (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004). Viitteen sisältö sulkujen sisällä on seuraava:

- tekijän sukunimi tai sen puuttuessa julkaisun tai tekstin nimi tai internet-lähteissä yhteisötekijän nimi
- julkaisuvuosi; jos ei ole tiedossa, merkintä *i.a.* tai *n.d.* ("ilman aikaa" / "no date")
- pilkku ja välilyönti

- sivunumero (sivunumeroa ei tarvita, jos viite koskee laajaa kokonaisuutta tai jos viitataan internet-lähteeseen).

Pisteen paikka viitteessä riippuu siitä, koskeeko viite yhtä vai useampaa viitettä edeltävää virkettä. Jos viitataan vain yhteen virkkeeseen, piste tulee sulkujen ulkopuolelle:

Olemme kaikki tutkijoita: teemme havaintoja ja johtopäätöksiä (Uusitalo 1991, 13).

Jos viitataan useampaan edeltävään virkkeeseen, piste merkitään sulkujen sisäpuolelle:

Suuren osan siitä, mitä tiedämme, saamme ajattelemalla niin kuin ennenkin on ajateltu tai uskomalla johonkin auktoriteettiin. Myös omat kokemuksemme ja havaintomme lisäävät tietoa. (Uusitalo 1991, 10.)

Jos tekijöitä on kaksi, molemmat kirjoittajat mainitaan aina. Jos tekijöitä on 3–5, luetellaan ensimmäistä kertaa mainittaessa kaikki nimet. Myöhemmin samaan lähteeseen viitattaessa ensimmäisen nimen jälkeen kirjoitetaan *ym*. Jos tekijöitä on kuusi tai useampia, voidaan jo ensimmäistä kertaa viitattaessa käyttää lyhyttä merkintää *ensimmäinen kirjoittaja + ym*.

Käyttöön pyritään saamaan aina ensisijainen lähde. Lähde on mainittava silloinkin, jos alkuperäisen kirjoittajan ajatuksia lainataan toiselta kirjoittajalta:

Virtasen esittämässä mallissa (Lahti 1996, 20) tarkastellaan tätä ilmiötä perusteellisesti.

Www-sivuihin viitataan kuten muihinkin lähteisiin: internet-lähde merkitään lähdeluetteloon samoin kuin muut lähteet (ks. luku 5.2). Lähdeviitteeseen tulee tekijän, julkaisijayhteisön tai sivuston nimi sekä jul-

kaisuvuosi, jos se on www-sivulla merkitty. Viitteeseen ei siis tule www-osoitetta. Esimerkiksi seuraava tieto on sivulla www.evl.fi:

Noin 90 prosenttia nuorista käy rippikoulun (Suomen evankelis-luterilainen kirkko).

Henkilökohtainen tiedonantoon (puhelinkeskustelu, kirje, sähköposti) merkitään sukunimi ja etunimi sekä mahdollisimman tarkka päivämäärä:

Raili Mikkosen (henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2005) mukaan puheena olleiden asioiden yhteys oli varmistunut.

Henkilökohtainen tiedonanto suluissa lauseen tai kappaleen lopussa:

(Raili Mikkonen, henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2005)

Raamattuun viitataan, niin kuin siihen on totuttu muissakin yhteyksissä viittaamaan (esim. Ps. 139:7–18).

Yksityiskohtaisempia tietoja viittaustekniikasta saat kirjasta Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

5.2 Lähdeluettelo

Lähdeluetteloon merkitään aakkosjärjestyksessä vain ne lähteet, joita kirjoittaja on työssään todella käyttänyt ja joihin hän tekstissään viittaa. Toisaalta jokaiselle tekstin joukossa olevalle lähdeviitteelle täytyy löytyä sitä vastaava lähdeluettelomerkintä, joka on alkuosaltaan lähdeviitettä vastaavassa asussa. Näin lähdeviite ohjaa lukijan lähdeluettelon oikeaan kohtaan. Lähdeluettelo antaa lukijalle lähteestä mahdollisimman täydelliset tiedot, jotta se olisi myös mahdollista löytää esimerkiksi kirjastosta.

Lähdeluettelon otsikoksi merkitään LÄHTEET. Ulkoasultaan lähdeluettelon tulee olla selkeä ja helposti silmälaitava. Lähteiden löytymisen helpottamiseksi viitteet sisennetään toiselta riviltä alkaen (ns. riippuva sisennys).

Kirjoista ilmoitetaan tekijä(t), julkaisuvuosi, kirjan nimi, painos (jos on useita), mahdollinen julkaisusarjan nimi ja numero sekä kustantajan kotipaikka ja kustantaja. Kokoomateoksesta ilmoitetaan ensin viitattu artikkeli ja tämän jälkeen koko julkaisun nimi, mahdollinen julkaisusarjan nimi ja numero sekä lopuksi ne sivut, joilla artikkeli julkaisussa sijaitsee.

- Holopainen, Martti, Tenhunen, Lauri & Vuorinen Pertti 2004.
Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Järvenpää: Yrityssanoma.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma - kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79–101.
- Rissanen, Terhi 1985. Viittomakielen perusrakenne. 2. painos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Taipale, Sakari 2005 Syöksykierrettä ja sosiaalipolitiikkaa – Manuel Castellsin näkemykset hyvinvointivaltioista. Teoksessa Juhani Saari (toim.) Hyvinvointivaltio – Suomen mallia analysoimassa. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 60. Helsinki Yliopistopaino, 205–227.
- Toikko, Timo 2005. Sosiaalityön ideat – johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.

Lehtiartikkelista lähdeluetteloon merkitään kirjoittajan nimi, julkaisuvuosi, artikkelin nimi, lehden nimi, mahdollinen vuosikerta, lehden numero tai päivämäärä ja sivu(t), jo(i)lla artikkeli on. Jos viitataan säännöllisesti ilmestyvässä aikakauslehdessä olevaan artikkeliin, ilmoi-

tetaan sen vuosikerta sekä sivut, joilla artikkeli sijaitsee sekä mahdollinen www-osoite Jos lehdessä joka numeron sivunumerointi alkaa 1:stä, merkitään lehden numero vuosikerran jälkeen sulkuihin. Jos vuosikertaa ei mainita, merkitään lehden numero ja ilmestymisvuosi. Sivunumerot merkitään aina.

Bronstein Laura R. & Admiraal, Kristen 2005. Implications of an Aging Population on the Delivery of Public Sector Social Services. *Families in Society* 86 (1), 47–54.

Leventhal, Emily A. & Mears, Daniel P. 2002. Will Churches Respond to the Call? Religion, Civic Responsibility, and Social Service. *Journal of Sociology & Social Welfare* 29 (2), 53–77. Viitattu 9.5.2005
<http://search.enet.com/login.aspx?direct=true&db=aph&an=7054656>

Liiten, Marjukka 2005. Koululaisten itsetunto on kohentunut. *Helsingin Sanomat* 3.6., A12.

Packalen, Leena 2005. Vanhukset ja koti – haasteita tulevaisuudelle. *Pro terveys* 2 (1), 4–6.

Siponen, Anne 2005. Omaishoitajille voimaa ryhmästä. *Sosiaaliturva* 93 (8), 18–19.

Mikäli tekijää ei tiedetä, mainitaan sekä viitteessä että lähdeluettelossa ensimmäisenä työn otsikko tai julkaisija.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2004. Tutkimus- ja kehitystoiminnan strategia 2005–2008. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Julkaisemattomista lähteistä tulisi ilmoittaa erikseen lähteen luonne, esimerkiksi haastattelu, luento, kirje. Haastatteluista, sähköpostiviesteistä ja suullisista tiedonannoista ilmoitetaan tarpeen mukaan myös

lähteen rooli, työpaikka ja tiedonsaantipäivä. Jos julkaisemattomien lähteiden osuus on suuri, voidaan lähdeluetteloon ryhmitellä julkaistut ja julkaisemattomat lähteet erikseen.

Manninen, Seija 2005. Diakonissa. Heinäveden seurakunta. Heinävesi. Sähköpostiviesti. 12.5.

Elektronisesta lähteestä merkitään samat tiedot kuin muistakin lähteistä, mutta kustantajatietojen tilalle tai lisäksi tulee www-osoite. Lisäksi mainitaan haku- eli viittauspäivä. Yksittäiset www-sivut tulisi tekijän tulostaa tai tallentaa. Laajoja, suojattuja, myös painettuina julkaistuja tai painettuihin lähteisiin verrattuja verkkojulkaisuja (e-kirjat, e-lehdet) ei tarvitse eikä aina voikaan tulostaa. Tällöin käytetään viitattu-muotoa.

Alasoini, Tuomo 2003. Kestävät työjärjestelmät jälkibyrokraattisen työn kehittämishaasteena. Aikuiskasvatus 23 (3), Viitattu 9.5.2005

<http://elektra.helsinki.fi/se/a/03586197/23/3/kesta-vat.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viisaasti verkossa. Viitattu 4.5.2005

http://www.mll.fi/kasvattajan_tietokulma/tuloste.html. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko. Aamenesta öylättiin. Viitattu 9.6.2005 <http://www.evl.fi/>

Verkkojulkaisusta merkitään joko tarkka www-osoite, jos sellaisen voi ilmoittaa, tai verkkojulkaisupalvelun osoite.

Farrell, Warren 2005. Why Men Earn More : The Startling Truth Behind the Pay Gap and What Women Can Do about

It. New York: AMACOM. Viitattu 9.5.2005

<http://site.ebrary.com>

Isokorpi, Tia 2004. Tunneälytaitojen ja yhteisöllisyyden oppiminen reflektoinnin ja ryhmäprosessin avulla. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.5.2005
<http://www.eweline.com>

Raika, Antti 2005. Löytäjät – elokuvantajua rakentamassa [Yhteisöllinen www-palvelun tuotanto]. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja. A, 57. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. Väitöskirja. Viitattu 9.5.2005
<http://www.uiah.fi/ISBN/951-558-172-9/>

Raamatusta lähdeluettelomerkintää tehtäessä noudatetaan esim. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan omaksumaa käytäntöä. Tekstiviitteessä mainittua Raamatun erilliskohtaa ei lähdeluettelossa toisteta, vaan lähdeluettelomerkinnäksi tulevat Raamatun nimiölehdeistä löytyvät bibliografiset tiedot.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

6 LIITTEIDEN LISÄÄMINEN

Liitteiksi työn loppuun voi oheistaa vain sellaista, mihin viitataan tekstiosuudessa. Liitteet numeroidaan juoksevasti ja ne otsikoidaan (Esim. LIITE 1: Nuorisokodin järjestyssäännöt). Liitteiksi voi laittaa esimerkiksi taulukoita, piirroksia, luetteloita, kyselylomakkeita ja karttoja. Sisällysluetteloon liitteet sijoitetaan numerojärjestyksessä eteneväksi otsikoiden mukaiseksi luetteloksi.

LIITE 1: ASIAKIRJOJEN VAKIOASETTELU

Vakioasettelua käytetään asiakirjoissa (esim. erilaiset hakemukset, sopimukset, ansioluettelo, tiedotteet, pöytäkirjat) ja mm. työyhteisöjen kirjeenvaihdossa. Suomen Standardisoimisliitto on julkaissut vakioasettelua varten oman standardin (SFS 2387), jossa määritellään asiakirjan eri tiedoille vakiopaikat ja -muodot. Standardin keskeinen sisältö:

Tekstissä käytetään riviväliä 1 ja yleensä kirjainkoko 12. Reunukset:

- yläreunus 1 cm (jos tunnistetiedot ovat ylätunnisteessa, niin yläreunus on 3 cm ja ylätunnisteen etäisyys yläreunasta on 1 cm)
- vasen reunus 2 cm
- oikea reunus vähintään 7 mm, yleensä 1–2 cm
- alareunus väh. 1 cm

Tekstin asettelussa käytetään vakiosarkainvälejä (2,3 cm välein). Sarkainkohdat on numeroitu siten, että vasen reuna (siis 2 cm paperin reunasta) on C0, seuraava sarkainkohta on C1 jne. Myös tekstialueen rivit on numeroitu. Yläreunuksen (1 cm) ajatellaan vievän tilaa kaksi riviä, joten varsinainen teksti alkaa riviltä 3 (R3).

Asiakirjan alkuun tulevat asiakirjan tunnistetiedot neljälle riville (R3 – R6) seuraavan mallin mukaisesti. Asiakirjan nimi alkaa neljännen vakiosarkaimen (C4) kohdalta. Huomaa ISOJEN ja pienten kirjainten käyttö. Sivunumerointi on kohdassa C7 ja siinä on ensin sivun numero ja suluilla asiakirjan kokonaissivumäärä. Tunnistetietojen jälkeen tulee vähintään kaksi tyhjää riviä. Yli sivun mittaisissa asiakirjoissa tunnistetiedot yleensä sijoitetaan ylätunnisteeseen, jolloin ne toistuvat jokaisen sivun alussa. Tällöin on huomattava, että Wordin rivinumerointi ei ota huomioon mahdollista ylätunnisteessa olevia tekstirivejä.

Yhteisölähettäjä (Yritys, yhteisö tai yhdistys):

YHTEISÖN NIMI	ASIAKIRJAN NIMI	1(5)
Lähiosoite	Asiakirjan nimen tarkennus	
00000 POSTITOIMIPAikka		
Osasto/käsittelijä/kirjoittajan nimikirj/puh.no	Päiväys (muodossa 23.6.2005)	

Henkilölähettäjä:

Henkilön nimi	ASIAKIRJAN NIMI	1(2)
Lähiosoite	Asiakirjan nimen tarkennus	
00000 POSTITOIMIPAikka		
Puhelinnumero	Päiväys (muodossa 23.6.2005)	

Sen jälkeen edellisen rivinlaskutavan mukaan riviltä 10 alkaen tulee vastaanottajan tiedot:

Vastaanottajan nimi
Vastaanottajan lähiosoite
Vastaanottajan postiosoite

(Jos asiakirjalla ei ole nimettyä vastaanottajaa, jäävät vastaanottajan tiedot pois ja seuraavat tiedot tulevat jo alkaen riviltä 10.)

Riville 18 tulee mahdollinen lähettäjän viitetieto (esim. Puhelinkeskustelumme 15.5. TAI Ilmoituksenne Helsingin Sanomissa 23.5.2005)

Riville 20 tulee asiakirjan sisältöä kuvaava pääotsikko suuraakkosin.

Varsinainen teksti kirjoitetaan rivivälillä 1 sisennettynä kaksi vakiosarkainväliä (eli 4,6 cm). Kappaleiden väliin tulee yksi tyhjä rivi.

Väliotsikot kirjoitetaan pienin kirjaimin vasemmasta reunasta alkaen: jos otsikko on riittävän lyhyt, otsikko tulee samalle riville varsinaisen tekstin kanssa (käytetään Wordin riippuvaa sisennystä); jos otsikko on pitempi kuin kaksi sarkainväliä, se kirjoitetaan omalle rivilleen ja jätetään yksi tyhjä rivi ennen varsinaista tekstikappaletta, joka kirjoitetaan siis sisennettynä.

Tekstin loppuun kirjoitetaan seuraavat tiedot sisennettynä kaksi sarkainväliä:

Lopputervehdys

(YRITYKSEN TAI YHTEISÖN NIMI, jos yhteisölähettäjä)

Lähettäjän allekirjoitus
Lähettäjän nimen selvennys
Lähettäjän titteli/asema työyhteisössä

Jos asiakirjaan kuuluu liitteitä, ne tulevat tämän jälkeen alkaen vasemman reunan tekstillä LIITTEET, esim.

LIITTEET Tutkintotodistus
 Työtodistus

Hyviä lisäohjeita ja esimerkkejä löytyy internetistä mm. eri ammattikorkeakoulujen sivuilta kirjoittamalla hakusanaksi esim. asiakirja-asettelu tai vakioasettelu.

LIITE 2: Lupa opinnäytetyön kirjallisen raportin julkaisemiseen ja jakamiseen

1. TEKIJÄNOIKEUS

Nämä sopimusehdot hyväksymällä opinnäytetyön tekijä(t) antaa korvauksetta Diakonia-ammattikorkeakoululle (jäljempänä Diak) oikeuden julkaista opinnäytetyönsä kirjallisen raportin (jäljempänä opinnäytetyö) avoimen tietoverkon välityksellä yleisön saataville selailtavaksi ja tulostettavaksi niin kauan kuin tämä sopimus on voimassa. Sopijapuolet eivät peri yleisöltä maksua tai korvausta opinnäytetyön verkkokäytöstä. Diak voi jakaa opinnäytetyöstä paperikopioita ja periä paperikopion tekemisestä johtuneet kustannukset. Teoksen tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Diakilla on pysyvä oikeus muuntaa työn tallennusmuotoa tai kopioida teos sen pitkäaikaissäilytyksen mahdollistamiseksi. Diak julkaisee tekijänoikeuden alaisen aineiston käyttöön liittyvän huomautuksen palvelun yhteydessä.

2. TEKIJÄN VELVOLLISUUDET

Tekijä vastaa siitä, että hänen Diakille luovuttamansa elektroninen teoskappale on samansisältöinen kuin Diakin hyväksymä opinnäytetyö. Tekijä vastaa siitä, että hänellä on kuviin ja muuhun mahdolliseen oheisaineistoon tämän sopimuksen tekemiseen tarvittavat oikeudet. Mahdollisista kolmansien osapuolten vaateista vastaa tekijä.

3. SOPIMUKSEN PURKAMINEN TAI IRTISANOMINEN

Diak voi purkaa sopimuksen välittömästi, mikäli osoittautuu, että tekijä on antanut pykälän 2 osalta harhaanjohtavaa tai virheellistä tietoa. Sopimuksen purkaminen ei vapauta tekijää vastuustaan ja mahdollisista vahingonkorvausvelvollisuuksistaan. Tekijä voi irtisanoa sopimuksen kirjallisesti päättymään kuukauden kuluttua irtisanomisesta. Sopimuksen irtisanomisen jälkeen Diak saa pitää hallussaan teoksen elektronisen arkistokappaleen. Arkistokappaleet ovat käytettävissä Diakin kirjastossa (yksiköiden kirjastoissa).

4. RIITOJEN RATKAISU

Tämän sopimuksen tulkinnasta aiheutuvat erimielisyydet ratkaistaan ensisijaisesti neuvotteluin. Mikäli näin ei päästä ratkaisuun, riita saatetaan Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

5. SOPIMUKSEN SÄILYTYS

Sopimus annetaan ja säilytetään sähköisessä muodossa Diakin opinnäytetietokannassa.

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan lähinnä erilaisia oppaita ja selvityksiä Diakin sisäiseen käyttöön.

1. Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tietopaketti harjoittelusta ja työelämäyhteistyöstä
2. Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1998. Tutkiva ammattikäytäntö.
3. Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 1999. Diakin harjoittelukäytäntöt ja työelämäyhteistyö.
4. Tolppi, Reijo 1999. Laadun lähteet verkossa Kokonaisarviointiraportti 1.
5. Kinttula, Outi 2001. Laadun lähteet verkossa. Kokonaisarviointiraportti 2.
6. Kalmari, Arja & Wallenius, Tuula (toim.) 2002. Tuutorin tuki. Opintojen ohjaus ja tuutorointi Diakissa.
7. Kainulainen, Sakari & Gothóni, Raili & Pesonen, Marja 2002. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten.
8. Meretmaa, Anne 2002. Supervisor's Handbook.